

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884. Andra Kammaren. N:o 42.

Onsdagen den 30 April.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till behandling förekom Lag-Utskottets Utlåtande N:o 51, i anledning af väckt motion om särskild lag angående plågsamma försöks anställande på lefvande djur i och för vetenskapliga ändamål.

I detta utlåtande hemställde Utskottet, att berörda, inom Andra Kammaren af Herr Grefve *C. M. L. Björnstjerna* afgifna motion icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Sedan Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Grefve *Björnstjerna*: Jag känner nogsam, huru svårt det är att upptaga striden icke allenast mot Lag-Utskottet utan äfven mot de utmärkta vetenskapsmän, som anse det förslag, jag tillåtit mig framställa, komma att medföra skada för den vetenskapliga forskningen. Men öfvertygad om det moraliskt rätta i min motion, skall jag icke dess mindre göra mitt bästa att försvara densamma.

Lag-Utskottet afstyrker förslaget hufvudsakligen på den grund, att, då för endast ett par år tillbaka så väl universitetet som Karolinska institutet, Vetenskapsakademien och veterinärinstitutet i Stockholm ansett, att hvarje inskränkning i den vetenskapliga forsknings frihet vore skadlig, samt att någon lag om vivisektion således icke borde förekomma, och då Kongl. Maj:t med anledning af dessa yttranden förklarar, att för närvarande ingenting kommer att i saken åtgöras — så anser Utskottet det vara orätt att under sådana förhållanden åter väcka frågan till lif.

Jag får då först fästa uppmärksamheten på, att Kongl. Maj:t säger för närvarande, det vill säga, att det under dåvarande förhållanden icke vore något att i saken göra. Sedan dess hafva dock, som jag tror, åtskilliga nya omständigheter tillkommit, som kunna gifva anledning till andra tankar i frågan. Hvad som egentligen framkallat min motion var den ganska utförliga uppgift tidningarne lemnade derom, att källarvåningen i Karolinska institutet skulle inredas till förvaringsrum

Andra Kammarans Prot. 1884. N:o 42.

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.*

Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.

(Forts.)

af djur, afsedda för vivisektion. Af Utskottets betänkande finner jag visserligen, att icke hela, utan endast en del af källarvåningen kommer att för sagda ändamål användas. Men om vivisektionen icke skulle komma att drivas i större skala i vårt land hädanefter än hittills, så förefaller det mig, som om redan en del af källarvåningen vore ofantligt mycket mer, än som behöfves. Af det utlåtande i ämnet, som medicinska fakulteten i Upsala afgifvit, inhentas nemligen, att det för närvarande icke i hela Sverige vivisekeras mera än två å tre hundar och några få kaniner årligen. För förvarande af det fåtal djur, som sålunda kommer på Karolinska institutets konto, behöfs det väl icke om också blott »några få» kallare. Men då medicinska fakulteten i Upsala uti sitt utlåtande på det skarpaste, om än icke på det lyckligaste sätt framhållit vetenskapsmännens rätt att behandla levande djur huru som helst och i full konsekvens dermed yttrat, att fakulteten ansåge för troligt, att antalet djur, afsedda för vivisektioner, skulle komma att snart ökas, kaninerna från 20 till 100 och hundarna från 2 å 3 till 20 å 30 om året, och då härtill kommer, att man vid Upsala redan börjat anställa plågsamma försök å djur för utrönande af smärtans verkningar, det grymnaste af alla vivisektionens grymheter, så förefaller det mig, som om denna fråga i vårt land fått en helt annan utsträckning än förut. Jag har därför ansett, att Riksdagen borde söka förhindra, att den fysiologiska vetenskapen komme in på samma afvägar, som utomlands åstadkommit en så allmän ovilja. Jag har aldrig bestridt, att icke vivisektioner varit nyttiga för vetenskapen, om jag än icke kan medgifva hvad Professor Holmgren i sin skrift säger, eller att vetenskapsmännen med sällspord enighet äro härom ense. Det finnes nemligen många framstående läkare och vetenskapsmän, som hysa helt andra åsigt. Jag tillåter mig i det afseende påminna om ett yttrande af Öfverkirurgen vid det stora kvinnohospitalet i Birmingham Lawson Tail, sjelf en för detta vivisektor: »Harveys upptäckt af blodomloppet,» säger han, »som tillskrifves vivisektion, var till största delen långt förut bekant och blef i alla fall först fullt bevisad medelst mikroskopiska undersökningar, hvilka lämpligare kunnat utföras på en grodas simhud än på dess lunga». Samme läkare förklarar vidare, att »särskildt vid alla underlifssjukdomar har vivisektionen ledt på villospår, samt att i allmänhet skillnaden är så stor mellan djurens och människans organism, att försök å de förra lika litet kunna vara bestämmande för behandling af de senare, som om man ville påstå, att man genom att sönderplocka ett enkelt pendelur kunde lära sig att laga ett fickur». Sir W. Ferguson, Englands på sin tid störste anatom och lyckligaste operatör, förklarar, att kirurgien ingenting vunnit på vivisektionen. *Nelaton*, kejsar Napoleons världsberömd läkare, säger rent ut, att alla system, byggda på experimenterande fysiologi, äro falska. Sir T. Watson, Drottning Victorias lifmedikus och ordförande i läkarekollegiet, förklarar alla experiment, som på djur anställas med droger och gifter, vara alldeles oanvändbara för människor. Medicine professor Clarus säger: »pinsamma operationer och stympningar af levande djur gifva för utrönande af sanningen på naturforskningens väg lika tvetydiga resultat, som tortyren på den juridiska, och den dagliga vanan att se och höra de marterade djurens plågor och ångestskri synes

mera egnad att bilda bödlar än läkare». Sir C. Bell, hvars epokgörande upptäckter om nervsystemet först tillskrefvos vivisektionen, men af honom sjelf förklaras uteslutande tillkomne genom anatomiska studier, säger (II del. sid. 184): »öppnandet af lefvande djur har snarare bidragit att förevisa misstag än att förhjelpa oss till ett riktigt bedömande af anatomiens verkligheter.» Wilkinson, en annan berömd engelsk läkare, går ännu längre. Han förklarar vivisektionen vara bestämdt *skadlig* för vetenskapen. Den tyske anatomen Strautz Döchheim säger, att studenterna lära ingenting af de afskyvärda vivisektionerna; men man pinar af *nyfikenhet*, af vana, och emedan det är på modet. Hyrtl i Wien, en af nutidens förste läkare, är af samma åsigt, så äfven andra, såsom Heusinger, Auguste Comte, Carteoux, Blatin, Roche med flere. Huru tungt yttranden af så framstående vetenskapsmän än måste väga mot vivisektionen, har jag dock ingalunda afsett att genom min motion förhindra försök, på hvilka jag nogsamnt känner, att flertalet fysiologer sätter så högt värde, men jag vill, i hvad på mig ankommer, söka förhindra, att dessa icke urarta till ett tillfredsställande af blott vetenskaplig nyfikenhet. Det är denna nyfikenhet, detta uppreparande och återuppreparande af samma kända försök eller detta utfunderande af nya gagnlösa grymheter, som jag finner afskyvärd och som under ingen förevändning bör tillstädjas. Blatin säger med anledning häraf: Magendie offrade 4,000 hundar för att bevisa, att Sir C. Bells åsigt var riktig och sedan ytterligare 4,000 för att visa, att de voro falska. 8,000 hundar det är ju mycket, och dock finnas andra försökare, som kunna uppvisa ett ännu långt större antal marterade djur. Schiff t. ex. berättar sjelf, att han under tio års tid i Florens sönderskurit 14,000 hundar. Han berättar deremot icke, hvarifrån eller huru han erhållit alla dessa, men säkert är, att han ganska hastigt måste lemna Florens. I Wien vivisekerades på tre år (1852—1854) 26,000 hundar, 25,000 kattor eller kaniner samt 5,000 större djur, hästar eller åsnor. Vi äro således ännu långt efter dessa länder, men exemplet kan smitta. Jag skall tillåta mig att ytterligare framhålla några exempel, hemtade ur herrar vivisektorers egna arbeten, på huru långt den omnämnda nyfikenheten kan leda. Professor Brachet ville utröna hundens tillgifvenhet för sin herre. Han utstäck först det ena sedan det andra ögat, derefter genomborrade han öronhinnorna samt plögade djuret på alla möjliga sätt, hunden fortfor dock att slicka hans hand. Hvad nytta kunde nu denna grymhet medföra? Den bevisade icke en gång hvad som skulle bevisas. Hundens slickning var väl snarare en bön om nåd än ett bevis på tillgifvenhet. Samme ädle man pröfvade tikens kärlek till sina valpar. Detta på ett så afskyvärdt sätt, att det icke här kan beskrivas. Claude Bernard berättar (sid. 358 i hans franska arbete 1876), huruledes han i en särskild dertill uppförd ugn stekte sjutton lefvande hundar samt 22 kaniner. Vid 90 graders värme dogo hundarne efter 24 minuter, kaninerna förr. Fick djuret hålla sitt hufvud utanför ugnen, kunde det hålla ut en hel dag vid samma hetta; försök att koka hundar verkställes äfven. Flere andra lärde skyndade att efterfölja dessa vackra föredömen, som det sades för att studera feberhettan, men då hettan i ugnen väl icke härledde sig från feber, förefaller saken för det vanliga sunda förståndet

Angående särskild lag i fråga om plågsamma försöks anställande på lefvande djur i och för vetenskapliga ändamål.

(Forts.)

Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.

(Forts.)

helt enkelt afskyvärd. *Virchow*, vivisektionens storhet, omnämner i sitt »Archiv» (häftet I Februari 1880) en mängd försök att skälla levande hundar: till exempel »en liten liflig hund skällades 4 gånger med 4, 21, 15 minuters mellantid, dog på natten». *Wertheim* i Wien var nog lycklig att kunna bibehålla af honom skällade eller med terpentin indränkta och sedan påtända hundar i fem dygn. *Carpenter* insprutade kokhett vatten i en hunds mage, å en annan infördes sand i ådrorna. Professor *Bouillard* genomborrade pannan på en hund och införde derefter ett glödande jern i hjernan. Djuret tjöt i sex dygn och dödades sedan till följd af grannarnes klagomål. Mångfaldiga försök äro gjorda att utröna, huru länge en hund kan svalta. Somliga djur dukade först under efter 21 dygn. *Goltz* sysselsatte sig flitigt med att blotta ryggen och derefter genomskära ryggsmergen på hundar och säger sjelf (band 9 sid. 468), att detta är »för djuret en förfärlig operation». *Jalesky* utskar njurarne å djur och redogör sedan för den långsamma dödsprocessen. *Ferrier* i London och *Goltz* i Strassburg hafva utfört tusentals försök att förstöra större eller mindre delar af djurens hjerna och redogjort för, huru djuren derefter förhållit sig. *Ferrier* påstår, att hjernfunktionerna äro bundne vid vissa ställen af hjernan, *Goltz* säger motsatsen. Båda bekämpa hvarandra på det häftigaste. Den ene opererar helst på hundar, den senare på apor, ehuru *Claude Bernard* sjelf afråder från vivisektion af dessa sistnämnda djur, enär deras blick och deras händers rörelser under plågorna allt för mycket påminna om menniskan och således kan verka störande på operatören.

Försök att förstöra delar af hjernan utan att försöksdjuret stryker med företagas för öfrigt flitigt mångenstädes. En italienare, herr *Montegazza*, som 1881 utgaf ett arbete »Om smärtans fysiologi», berömmar sig helt öppet öfver att hafva underkastat försöksdjuren förfärliga plågor. Att spika hundens fotsulor med nubb fulla med göra mycket ondt. Slutligen berättar han sig hafva lyckats uppfinna ett tortyrinstrument, hvarmed de rysligaste plågor kunna framkallas. En i sanning härlig upptäckt, snarare värdig inquisitionen än vetenskapsmannen.

Har man då genom alla dessa försök, dessa rysligheter, uppnått någon obestridd visshet? Nej, det ena försöket visar ofta helt olika resultat mot ett föregående.

Jag skall tillåta mig att såsom exempel anföra Professor *Pasteurs* mycket omtalade försök att inympa mjeltbrand på får. Dessa försök, lyckade i Frankrike, hafva deremot i Ungarn — det land, som har den största fårafvel i Europa — ingalunda blifvit fördelaktigt bedömda af den 1881 nedsatta undersökningskomitén. Det har nemligen visat sig, att fåren genom inympningen blifvit så känsliga för andra sjukdomar, att dödligheten icke blifvit mindre än förr. Sjelfva inympningen skyddar dessutom endast under jernförelsevis kortare tid. Säkert är icke heller, att icke köttet derigenom blifvit mindre helsosamt.

Claude Bernard sjelf yttrar om vivisektionen i sin *Cours de Médecine du collège de France 1877*: »Våra händer äro visserligen ännu i dag tomma, men vår mun kan vara full af berättigade löften för framtiden». När härtill kommer, att man såsom illustration vid föreläsningar öfver fullt kända sakförhållanden, såsom blodomloppet, nerv- och sensystemet, och så vidare, eller till och med endast för att skaffa

sig handfärdighet, oupphörligt och ohejdadt fortfar att sönderskåra lefvande djur, är ju gifvet, att en allmän ovilja allt mer skall göra sig deremot gällande. I England har den framkallat den lag, som jag vågar anse hos oss borde finna sitt motstycke.

Dess motståndare påstå visserligen, att den tillkommit genom öfverlagdt känslösvall, men om man kastar en blick på de petitioner, som inlemnats till parlamentet för att befordra saken, skall man lätt finna, att så ej är förhållandet; de upptaga namnen icke blott på högättade damer, utan äfven på personer ur alla samhällsklasser, prester, vetenskapsmän, handlande samt många af landets käckaste soldater och modigaste sjömän. Man behöfver således icke vara hjertnupen för att hysa dylika åsigtter. Ett nytt bevis härpå är, att, då det fysiologiska sällskapet i Berlin inbjöd Bismarck till hedersledamot, afböjde han kallelsen, emedan han icke ville vara kamrat med Virchow. Bismarck är eljest just icke af så särdeles blödlig natur.

Herrar fysiologer påstå, att människan, oinskränkt herre öfver djuren, eger att med dem förfara huru som helst, om blott afsigten är att befordra vetenskapens framsteg. Denna sats, att ändamålet helgar medlen, är dock redan längesedan af den allmänna rättskänslan utdömd. Människan har rättighet att begagna djuren till sin nytta, men icke att onödigtvis plåga dem, helst om dylika grymheter, långt ifrån att befordra hvad dermed afses, lindrandet af menliga lidanden, tvärtom kunna komma att verka raka motsatsen. Genom vanan att dagligen se eller själf verkställa plågsamma försök å djuren blir läkaren småningom känslolös för andras lidande. Flere framstående vivisektorer erkänna äfven, att de under pågående arbete så uteslutande tänka på det vetenskapliga försök de verkställa, att de aldrig ens märka försöksdjurens lidanden. När så är, måne det då ej kunde hända, att denna vetenskapliga ifver och denna lust till experimenterande lätt kunde komma att öfverflyttas från djuren på människan. Jag vill icke bestämdt påstå, att detta verkligen inträffat, men bekant är, att ganska allvarliga anmärkningar i detta afseende redan blifvit från flere håll framställda. Äfven ur rent menlig synpunkt bör således vivisektionslusten öfvervakas och inskränkas så mycket, som utan men för forskningen låter sig göra. Att så verkligen både kan och bör ske, derpå åberopar jag följande yttrande af den store vivisektoren Virchow, på läkarekongressen 1881 i London: »Vivisektioner böra endast göras af vetenskapsmän samt under tillsyn af af staten tillsatte uppsyningsmän. Missbruk böra strängt straffas.» En annan stor vivisektor, Professor Ludvig i Leipzig, säger: »Blott under tillsyn af någon af staten utsedd öfvervakande vetenskapsman böra experiment på lefvande djur företagas, och det strängaste straff drabba den, som företager ett dylikt experiment utan att dertill vara vetenskapligt kvalificerad». Sanitetsrådet Rupprecht, en ifrig fysiolog, förordar i häftet 12 af »Unsere Zeit» 1883, utfärdandet af en förordning i allt hufvudsakligt öfverensstämmande med den engelska lagen och anser att, om så sker, skulle 80—90 procent af försök på lefvande djur, utan fara för vetenskapen, uteblifva.

Då således så utmärkta fysiologer själfva erkänt det berättigade i den engelska lagens hufvudbestämmelser, kan jag icke tro, att denna lag verkar hämmande på den vetenskapliga forskningen. Visserligen

Angående särskild lag i fråga om plågsamma försöksanställande på lefvande djur i och för vetenskapliga ändamål.

(Forts.)

Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.

(Forts.)

hör man ofta motsatsen försäkras, ja man påstår till och med, att denna lag fullkomligt förhindrat fysiologiens studium i England, samt att de unga studerande der måste resa öfver till kontinenten för att vinna sin rätta utbildning. Nej, mine herrar, det är icke så. Det är icke lagen, det är pressen och den allmänna opinionen i landet, som gjort det omöjligt att i England bedrifva vivisektioner i så vidsträckt skala som förr.

Jag skall nu anhålla att få öfvergå till en kort granskning af de i mitt förslag angifna hufvudgrunderna i den engelska lagen för att tillse, om detta kan innehålla något för vetenskapen verkligt hinderligt. Den första punkten har följande lydelse. »Plågsamma försök på djur få endast företagas i den afsigt att genom *nya upptäckter* befordra den fysiologiska vetenskapen eller det vetande, som bidrager till räddning eller förlängning af människolifvet eller lindring i menliga lidanden.» Således något upprepande af experiment, hvars resultat redan äro kända, skulle icke vidare få ega rum. I punkt 2 föreslås, att »dessa försök måste utföras på derför bestämda och tillättna ställen och af personer, som hafva af inrikes statssekreteraren utfärdad laglig tillåtelse dertill».

Virchow liksom flere andra framstående vivisektorer äro ense om hvad här föreslås. Att vivisektion icke får bedrifvas i enskilda boningar är gifvet. All kontroll blefve i motsatt fall omöjlig. Jag har föreställt mig, att universitetskanslern skall vara den, som i vårt land skulle utfärda tillåtelsen äfvensom utse de personer, som skulle öfvervaka försöket. Enligt 3 punkten måste »försöksdjuret under hela försöket vara försänt i så fullständig dvala, att det icke kan känna plågan». Jag anser, att denna åtgärd bör stadgas såsom ett bestämdt vilkor för all vivisektion, endast med de undantag, som i 12 punkten omnämnas. Ehuru otroligt det låter, föregår dock ännu en myckenhet plågsamma försök, utan att man kostar på sig ett bedöfningsmedel eller låter detta verka tillräckligt länge.

Det är ju icke värdt att göra sig så mycket omak för en hund. Man bara går på. I fall man blir för mycket störd af hundens klagotjut, gör man, såsom Professor Schiff sjelf berättar inför parlamentskommissionen, man »skar af hundens stämband»; således icke ens den ringa lindring i smärtan, som ligger i tjutet, får komma det arma djuret till godo.

4:o. »Om smärtan kan antagas fortfara efter uppvaknandet, eller om någon betydligare skada tillfogats djuret, skall det före uppvaknandet dödas.» En enkel barmhertighetsåtgärd, men som ständigt förbises. Man förnyar försök på samma olyckliga djur, ofta med flere dagars mellantid, till dess att det slutligen får utandas sin sista suck under knifven.

5:o. »Försöken få ej anställas såsom bihang till föreläsningar i medicinska högskolor, hospital eller universitet.» Den medicinska fakulteten i Zürich anser en sådan bestämmelse oförenlig med den fysiologiska forskningen. Detsamma hör man här upprepas. De fleste vetenskapsmän, som yttratsig inför den engelska parlamentskommissionen, äro dock af helt olika åsigt. Professor Owen, Englands största medicinska auktoritet, säger: »Ingen lärare i fysiologi kan ursäktas, som upprepar

pinsamma experiment endast i afsigt att för de studerande visa redan förut kända resultat».

Enligt §§ 11 och 12 i min motion finner man dock, att den engelska lagen medgifver, att vivisektion vid föreläsningar må ega rum, så vidt vederbörligt intyg erhålles, att den är nödvändig för att meddela kunskaper, som kunna lindra menskliga lidanden. Något mera förefaller det mig, att herrar vivisektorer icke kunna begära.

6:o. »Försök få ej anställas för att förskaffa den försökande handskicklighet.» Torde icke behöfva särskildt försvaras.

7:o. »Curare får ej betraktas såsom lagenligt bedöfningsmedel.» »Curare» är, såsom herrarne veta, ett gift, hvori indianerna i södra Amerika doppa sina pilar. Det åstadkommer den fullständigaste förlamning med bibehållandet af känslan. Det akademiska konsistoriet i Upsala säger visserligen, att det icke är bevisadt, att känslan då finnes kvar. Professor Holmgren deremot yttrar i en skrift, utgifven år 1868:

Det finnes ett gift, som förlamar all frivillig rörelse, men lemnar allt annat i fred. Detta gift är det grymmaste af alla. Det förvandlar oss i ett ögonblick till ett lefvande lik, som hör och ser och känner allt, men icke kan röra en muskel, således ej kan för någon varelse gifva den minsta vink om sitt hopplösa läge. Endast hjertat klappar ännu och talar sitt stumma språk. (»Framtiden», år 1868, sid. 231).

Jag behöfver ej framhålla, huru mycket ett dylikt tillstånd måste öka det fasansfulla i försöksdjurets ställning.

8:o. »Plågsamma försök på hundar, kattor, hästar eller mulåsnor få ej anställas, så framt ej lagligt intyg med angifna grunder lemnats, att intet mindre djur är till försöket användbart». Man antager, att ju större ett varmblodigt djur är, ju mera känsligt är det äfven.

9:o. »Hvarje offentligt framställande af plågsamma försök på lefvande djur gratis eller mot betalning, är förbjudet. Om det berättigade häri torde icke behöfva vidare ordas.

10:o bestämmer de böter, hvilka åläggas för brott emot denna lag. Att dessa måste vara stora och straffet således verksamt, om ändamålet skall uppnås, detta är så mycket säkrare, som den medicinska fakulteten i Zürich helt öppet förklarar, att vetenskapen låter icke binda sig genom några lagbestämmelser, utan komma alla dessa att med fullt medvetande öfverträdas. Ett så uppenbart trots emot lagen måste nödvändigt allvarsamt tillrättavisas. Jag är viss om, att segern då slutligen skall stanna på lagens sida. Jag har nu genomgått den engelska lagens hufvudgrunder och vill påstå, att icke någon enda af dessa tillämpade hos oss kunna förhindra fysiologiens vetenskapliga utveckling, men förhindra grymheter kunna de. Jag behöfver icke tillägga, att samma stadganden böra gälla för veterinärinstituten. Utomlands hafva förfärliga grymheter blifvit der begångna. Det är en af de vackra punkterna i Napolen den III:s regering, att han förbjöd dylika försöks verkställe. Vid veterinärinstituten i London och Edinburgh få inga vivisektionsförsök ske, och vid ett sammanträde af engelska veterinärer år 1881 förklarades det enstämmigt, att alla sådana försök vore både origtiga och afskyvärda. Jag öfvergår nu till den andra anmärkning, Lag-Utskottet gjort mot mitt förslag. Utskottet säger, att, då vi redan hafva en lag mot djurplågeri, torde den få anses tillräcklig och någon

Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.

(Forts.)

Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.

(Forts.)

ny således vara öfverfödig. För min del finner jag dock en så stor skillnad mellan vanligt djurplågeri och vivisektion, att dessa icke böra sammanställas. Det första, ett sorgligt bevis på råhet och okunnighet, begås oftast i hastigt mod eller i förargelse. Den vetenskapliga vivisektionen deremot, då vetenskapsmannen noga öfvertänkt hvad han vill göra samt på förhand skaffat sig ofta dyrbara tortyrinstrument, är något helt annat. En okunnig människa, som misshandlar sitt djur, har en ursäkt i bristande bildning, ej så vetenskapsmannen, då han öfverträder ett lagbud, om hvilket han icke kan vara i okunnighet. Derföre böra böterna för den senare äfven vara långt högre än för den förra. Vanligt djurplågeri är dessutom lätt att upptäcka, ej så det vetenskapliga, som ofta bedrifves i enrum eller ock i närvaro af studenter, hvilka hvarken böra eller vilja uppträda som angifvare mot sin lärare.

Jag tillåter mig slutligen att anmärka, att de punkter jag här uppställt ej äro afsedda att såsom bestämmelser ingå i den lag, jag tänkt att Riksdagen skulle begära, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета. De äro endast ämnade att visa den riktning, i hvilken jag vågar tro, att lagen borde gå. Jag öfverlemnar helt och hållet åt de personer, som kunde komma att erhålla uppdraget att utarbета lagen, att göra detta på det för våra förhållanden lämpligaste sätt.

Ingen kan högre än jag skatta den fysiologiska vetenskapen eller de utmärkta män, som här i landet äro dess målsmän; men just derföre, att jag aktar vetenskapen så högt, vill jag att den skall stå fri från allt tadel, den får ej nedfläcka sig med onyttiga grymheter. Fullt förvissad som jag är, att aldrig något verkligt godt kan uppkomma från en moraliskt förkastlig grund, vågar jag yrka afslag å Utskottets betänkande och bifall till min motion.

Häruti instämde Herrar *A. P. Lind* och *J. Andersson* i Knarreвик.

Herr Key yttrade: Det är naturligtvis icke utan en viss tvekan, som jag inlåter mig i batalj med en gammal general och så bepröfvad strateg som motionären, bepröfvad strateg äfven på det parlamentariska stridsfältet, der jag är en öfivad man. Denna tvekan är så mycket större, som jag väntar, att till kavalleriets bistånd skola rycka upp både infanteri och flotta. Men mitt mod ökas något deraf, att motionären tydligen glömt en mycket vigtig strategisk regel. Jag tror nemligen, att han sjelf skall erkänna, att jag har rätt, då jag anser, att man, när man förer sina trupper i fält, bör se till, att man har en säker operationsbas, och att man med den kan uppehålla sina förbindelser. Skulle den råka i fiendens hand, tror jag, att de framförda trupperna skola komma i ett svårt läge, och detta desto mera, om de äro utländska legotrupper, som ej förstå att taga sig fram i det främmande landet. Med denna regel för ögonen gör jag en kringgående rörelse och anfaller direkt sjelfva operationsbasen.

Den ärade motionären har sagt, att det säkerligen ej var något att anmärka mot, att Kongl. Maj:t ej vidtog några åtgärder i frågan efter den utredning, som förelåg 1882, då Kongl. Maj:t fattade sitt beslut. Med detta uttalande har motionären sjelf uppenbarligen fränkänt sig hvarje befogenhet att framlägga motionen. Han har nemligen fram-

hållit såsom enda grund för densamma, att källarvåningen under Karolinska institutet inredes för att der förvara djur för vivisektioner. Källarvåningen med bestämd artikel betyder hela våningen, och derföre att den är så stor, skulle der komma att bevaras en massa djur, och vivisektioner hädanefter i stor skala bedrifvas och sålunda inträda i ett nytt skede. Hvarifrån motionären fått denna uppgift, att hela källarvåningen skulle inredas för djur, torde förefalla hvar och en med någon kännedom om verkliga förhållandet såsom en gåta. Jag är emellertid i tillfälle att upplysa, att han fått den från en tidningsartikel, som följande dag vederlades och som var helt och hållet falsk. På grund af denna falska uppgift i en tidningsartikel begär nu motionären, att svenska Riksdagen skall gå in till Kongl. Maj:t och begära en lag angående vivisektioner. Att den nämnda tidningsartikeln var falsk, skall jag lätt med några ord bevisa. Här i min hand håller jag en kopia af ritningarne till Karolinska institutets byggnad och här äro äfven de officiella ritningarne, hvarefter de förra äro kopierade. Motionären säger, att hela källarvåningen inredes till förvaringsrum för till vivisektioner afsedda djur. Detta är icke sant. Det är endast de på kopian med rödt utmärkta 4 små källarne, som äro afsedda för djur, hvilket officiellt stått att läsa å dessa planritningar, ända sedan de inlemnades. Och dessa 4 källare utgöra, som alla kunna se, en obetydlig del af den för öfrigt till helt andra ändamål afsedda källarvåningen. Härmed faller hela motivet för motionen. Men jag vill upptaga den frågan: Antyder väl storleken af dessa källare ett förökande af vivisektionen? Jag ber få nämna, att det ena rummet är i det närmaste 7 alnar långt på hvarje sida, två andra litet större, nemligen 8 alnar på hvarje sida, och det fjerde ännu något större. Hvilka djur är det nu, som användas vid vivisektionerna? De, som ifrågakomma, äro egentligen grodor, kaniner och hundar. Jag skall snart tala om huru många. Jag tror, att djurskyddsföreningen skulle klandra oss i högsta grad, om vi bragte dessa olika slags djur att sammanbo med hvarandra. De hafva olika lifsvilkor, olika betingelser för sin trefnad, och de måste derföre hafva olika rum; man kan ej sammanföra dem med hvarandra. Kaninerna skulle säkerligen ej tacka oss, om de sammanfördes med hundarne, och att grodorna skulle bidra till kaninernas och hundarnes välbefinnande, om de inlogeras i samma rum som dessa, kan väl ej ens motionären påstå.

Är det verkligen så, att djurskyddsföreningen skulle önska eller sätta värde på, att samtliga djurslagen sammanfördes, då tror jag den står temligen ensam om en sådan mening; ty alla andra, som hafva någon föreställning om huru djur bör skötas, skulle stämpla detta såsom djurplågeri.

Af de fyra rummen, som återfinnas å den ritning, jag nu har i min hand, är ett, det minsta, afsedt för grodor, ett, det största, för kaniner och två för hundar eller andra djur, som tillfalligtvis användas. Men de djur, som här förvaras, äro ingalunda afsedda endast för den fysiologiska institutionen eller för något slags försöks anställande på dem, medan de lefva. Den ärade motionären har icke gjort sig mödan att i något enda afseende kontrollera sin tidningsartikel, eljest hade han lätt kunnat inhemta, hvad han bort inhemta, och hvad jag nu får

Angående särskild lag i fråga om plågsamma försöks anställande på lefvande djur i och för vetenskapliga ändamål.

(Forts.)

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.
(Forts.)*

upplysa honom om, nemligen att dessa fyra rum äro afsedda att fylla behovet för 4 olika institutioner, den anatomiska, histologiska, fysiologiska och farmakologiska. Anatomien behöfver djur för sina jämförande undersökningar å anatomisalen, men dessa djur vivisekeras aldrig, utan dödas först, och jag kan försäkra den ärade motionären, att lättare död få inga djur än de, som äro afsedda till vetenskapliga ändamål, ty de dödas alldeles ögonblickligt; att slagta djur har ju hvarje slagtaredräng, ja att döda dem har hvarje människa rätt att göra, blott han ej griper öfver på andra människors rättssferer. Vid den histologiska forskningen undersökes mikroskopiskt de olika organen och väfnaderna, och dertill fordras alltid färskt material, hvadan denna forskning förbrukar mycket djur, men de dödas förut, innan de undersökas. Således äro de fyra rummen afsedda äfven för två institutioner, hvilka blott göra undersökningar å döda djur. Återstår då det öfriga utrymmet för de fysiologiska och farmakologiska institutionerna. Härmed tror jag mig redan hafva visat, att basen för motionen, eller att hela källarvåningen skulle inredas till förvaringsrum för till vivisektioner afsedda djur, eller att nybyggnaden vid Karolinska institutet angifver ett nytt skede för vivisektioner, är grundfalsk. Och på något grundfalskt kan man väl icke bygga en lag.

Nu ber jag få öfvergå till den frågan: huru många djur är det som i sjelfva verket vivisekeras i vårt land? Vi hafva här hört de alla märkvärdigaste sensationshistorier om 25,000 hundar, 8,000 hästar och så vidare, hvilka historier jag låter stå för den ärade motionärens egen räkning, och man har uppjagat herrarnes fantasi härmed likasom med dessa förfärliga historier, som man samlat i hop sedan 40 år tillbaka och nu lägger fram i en klunga, så att det hela blir en ren fasa. Men är detta ett riktigt tillvägagående? Skulle jag från alla länder samla i hop alla fashigheter, som begåtts till exempel i religionens namn, skulle jag kunna framkomma med berättelser, som skulle komma hären att resa sig på våra hufvuden. Jag tror, att i hvarje gren af mensklig verksamhet, om vi gå tillbaka 40 år i tiden, vi skulle kunna hitta på gräsligheter, med hvilka man kunde skrämma barn, ja fullväxta människor äfven. Vi hörde i dag alldeles händelsevis några historier från kavalleriet, 2 eller 3 stycken. Skulle jag gå tillbaka 40 år i kavalleriets annaler, skulle jag kunna berätta sådana historier, att en lag om kavalleriets slopande på grund af det djurplågeri, som därvid af och till förekommer, mycket väl skulle kunna ifrågasättas. Vid kavalleriet — och detta bör för den ärade motionären vara synnerligen behjertansvärdt — fortgå också vivisektioner, hvilka förorsaka långt mera smärta än den lilla, som i de ojemförligt flesta fallen tillfogas de djur, som för fysiologiska och andra vetenskapliga ändamål äro utsatta för försök. Jag syftar på kastrationerna och återkommer nog till dem ännu en gång under denna debatt.

Huru många djur vivisekeras i Sverige för närvarande och huru försiggår vivisektionen? Vi hafva i detta fall från Upsala officiella uppgifter, och jag kan sjelf intyga, huru förhållandet är vid Karolinska institutet. Vid Upsala förbrukas årligen 500 å 600 grodor och här vid Karolinska institutet ungefärligen lika många. Af högre djur förbrukas i Upsala 20 å 30 kaniner och här i Stockholm omkring 30 till 40.

Således omkring 1,000 grodor och 70 eller låtom oss säga högst 100 kaniner. Derjemte användes 1 eller 2 hundar på hvardera stället. Till dessa dimensioner inskränker sig omfånget af de vivisektioner, mot hvilka man velat uppröra en storm inom nationen. Och huru många af dessa djur vivisekeras verkligen? 80 till 90 procent dödas, innan man gör något vid dem. Då man gör så kallade vivisektioner på grodor, dödar man oftast förut grodan eller förstör hastigt hennes hjerna, och grodan är då fullkomligt känslolös eller att betrakta som död, fastän dess väfnader, såsom hos kallblodiga djur i allmänhet, en tid fortlefva och kunna egna sig för försök af hvarjehanda art. Detta hvad grodorna beträffar; huru förhåller det sig nu med andra djur? Om man på dem utför några smärtsamma operationer — ty såsom sådana, motsvarande kirurgiska operationer å menniskor, äro nutidens vivisektioner att betrakta — så bedöfvas de i regeln och känna således ingen smärta. Har man gjort någon svarare operation, så är regeln, att djuret genast efteråt dödas, och detta utan att det vaknar ur sin sömn. Man kan räkna de djur, som utan att vara bedöfvade utsättas för smärtsamma operationer till allra högst 5 procent. Af 100 kaniner är det således ett mycket ringa antal, som får lida smärta. Efter de upprörande skildringar vi nyss åhört, kan väl detta synas orimligt, men dock är det så som jag sagt, och förhållandena ställa sig så, när man håller sig till verkligheten och icke från hela Europa och från längre tider samlar i hop undantagsfallen. En hel del af de så kallade vivisektionerna medföra en smärta, motsvarande vaccinationen. Man sticker djuret med en ympnål. Det är hela operationen. I sådana fall sker den vanligen för att öfverföra någon sjukdom och derigenom få en sjukdoms väsende och förlopp uttrönt.

Jag är litet tveksam, huru långt jag på detta stadium af debatten bör ingå på bemötande af hvad motionären yttrade i sitt anförande, men jag anser det i alla fall vara nästan nödvändigt, att jag redan nu till besvarande upptager några af hans hufvudpunkter. Han nämnde att det icke är bevisadt, att vivisektionen är till någon nytta, hvilket han dock för egen del medgaf, att den till en viss grad är, hvilket medgifvande utan tvifvel är mycket värdefullt för vetenskapen. Han åberopade emellertid vissa auktoriteters yttranden, som skulle visa, att den gjort mer skada än nytta. Det är högst egendomligt med dessa så flitigt åberopade auktoriteter och deras yttranden. Den, som numera oftast citeras af dem, som anfalla vivisektionen, är Lawson Tait, och han framställes alltid såsom en högst utmärkt kompetent och trovärdig vetenskapsman. Huru förhåller det sig då med hans auktoritet? Jo, för det första är han icke fysiolog och för det andra är han så otillförlitlig, att när han uppträdde på verldskongressen i London, der mer än 3,000 läkare voro samlade, och berättade om en hel del märkvärdiga operationer, som han skulle gjort, så var det ingen, som därvid fäste något afseende, utan man gick med tystnad förbi hans yttrande, och det gick till och med så långt, att den ende, som bevärdigade hans anförande med något omnämnande, och denne ende var Marten Sems, förklarade, att hvad Herr Lawson Tait meddelat var af den beskaffenhet, att det icke kunde blifva föremål för någon kritik eller diskussion. Denne Lawson Tait skulle nu hafva visat, att vivisektionen fört forsk-

Angående särskild lag i fråga om plågsamma försöks anställande på lefvande djur i och för vetenskapliga ändamål.

(Forts.)

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.*

(Forts.)

ningen på afvägar, och detta påstående går som en trosartikel genom de antivivisektoriska skrifterna. Det förvånar mig icke alls, att Lawson Tait icke blef trodd vid nyssnämnda kongress. Han har skrivit en bok mot vivisektionen, som jag här håller i min hand, och hvarje människa med oförvilladt omdöme skall vid genomläsningen af den boken lätt finna, hvares andas barn den mannen är. Finnes det väl någon bland eder, mine herrar, som sett, att man kan skära benet af en hund utan att ådrorna blöda? Men Herr Lawson Tait han har sett det. Han säger med fullt anspråk på att blifva trodd, att han sett en hund få sitt ben amputeradt i höftleden, utan att blod rann ur en enda ådra, och detta anför han såsom bevis för att ådrorna hos djuren icke äro lika beskaffade som hos människan. Det finnas de, som tro äfven sådana historier; men derom kunna vi väl här temligen fullständigt ena oss, att, om Herr Lawson Tait gjort den åberopade iakttagelsen, så har det varit på ett lik. Något, som är mycket karakteristiskt för Herr Lawson Tait och beskaffenheten af hans djur- och människovänliga sinnelag, är, att han förklarar sig vilja offra en hekatomb af djur för att upptäcka kemiska reagentier på gifter, så att icke en sådan skurk som en viss Lawson skulle gå fri för en mordanklagelse, men han vill ej tillåta vetenskapliga försök på levande djur, hvarigenom tusentals människors lidanden skulle kunna lindras eller för tidig död förekommas. Är detta en humanitetens målsman?

Den ärade motionären nämnde äfven Ferguson jemte några andra kirurger. Dessa voro i lifvet icke fysiologer, utan, då de yttrade sig i frågan, äldre kirurger, som icke varit med om den nyare medicinens och kirurgiens på djurförsök byggda framsteg. Dessutom ber jag få nämna, att Ferguson med hänsyn till vivisektionen uttryckligen förklarar såsom sin åsigt, att kompetenta forskare icke böra hämmas i sina forskningar eller förhindras att vid dessa göra hvad de ansågo vara riktigt. Motionären nämnde också Charles Bell, hvilken hade visat, att vivisektionens tillhjälp ej var nödig för fysiologiens framsteg. Bells namn borde motionären visserligen icke hafva nämnt. Han var en utmärkt forskare, som gjort stora upptäckter. Men hvarigenom? Jo, just med tillhjälp af vivisektionen. Det var förmedelst den, som han upptäckte skilnaden mellan rörelse- och känselnerv. Att det fans en sådan skilnad slöt han sig till, men det var först genom vivisektionen, som denna stora upptäckt bekräftades och blef ett vetenskapligt faktum, som sedermera ej kunnat rubbas, utan stått kvar till sin upptäckares ära. De slutsatser och åsigt, till hvilka han sedermera vid sina undersökningar, rörande nervsystemet, kom utan tillhjälp af vivisektionen och som föranledde honom till de yttranden om vivisektionen, som man efter honom citerar, hafva deremot, när de af andra forskare underkastades försökets prøfvosten, visat sig alldeles origtiga och äro längesedan öfvergifna; det lärer dock just varit öfver dessa, som Bell sjelf allra mest berömd sig. Bell är således det bästa beviset för, huru nödvändig vivisektionen är för den vetenskapliga forskningen och såsom kontroll öfver förmodanden och påståenden och för att man skall kunna komma till någon säkerhet i fysiologiska frågor. Jag blef högst förvånad öfver att höra den värde motionären i strid mot all vetenskap acceptera och här söka på Kammaren imponera med Lawson Tait

påstående, att Harvey icke genom vivisektionen kommit till läran om blodcirkulationen, utan att upptäckten däraf skett på mikroskopisk väg och att dertill ej behöfts vivisektion. Hela upptäckten skulle kunna gjorts genom mikroskopisk undersökning af en grodfot. Ja, så säger Herr Lawson Tait, hvars auktoritets beskaffenhet jag nyss visat. Denna Harveys upptäckt om blodcirkulationen är dock faktisk och utan all fråga baserad på vivisektionen, och den blef en vändpunkt i hela medicinen. Huru hjertat rör sig och verkar, att det är drifkraften för hela blodcirkulationen, och att blodet från det strömmar ut i artererna och till hjertat återvänder i venerna, detta kunde man i sanning ej upptäcka i en grodfot. Harvey har genom sin stora upptäckt blifvit grundläggare för fysiologien och skall, så länge medicinsk vetenskap finnes, hedras som sådan. Om vivisektionen blott utträtt detta, så hade den dock gjort ett verk, hvartill något motstycke icke finnes, ej heller på annan väg kan vinnas. Blodcirkulationens upptäckt är början till den fysiologiska vetenskapen, som sedermera allt igenom är byggd på vivisektionen, och Charles Bells exempel visar bäst, hvilken missriktning den fysiologiska forskningen kan slå in på, om den icke grundas på och stödes af försök på djur.

En annan auktoritet för herrar bekämpare af vivisektionen är dansken Holst, som går troget i spåren af Lawson Tait och täflar med denne i otillförlitlighet. Han ger bland annat samma vrängda framställning af blodomloppets upptäckt och förnekar helt enkelt, att denna upptäckt gjorde epok inom medicinen. Det synes för öfrigt för honom temligen likgiltigt, om en sådan upptäckt blifvit gjord eller ej. Han säger, att det är svårt att bevisa, att den samma varit af någon praktisk betydelse. De väsentligaste, i sammanhang med blodomloppet stående sjukdomarne behandlades nu på samma sätt som i Galenus' och Celsus' dagar på Kristus' tider. Detta, mine herrar, torde tillräckligt för eder alla ådagalägga beskaffenheten af denne så kallade auktoritet. Motionären anförde vidare bland sina auktoriteter Hyrtl, som han benämnde den utmärkte läkaren i Wien. Ja, Hyrtl var en utmärkt vetenskapsman; men han var hvarken praktiserande läkare eller fysiolog, utan alldeles uteslutande anatom, och hade föga insigt i vivisektionens betydelse som forskningsmetod. Men en bitter erfarenhet däraf hade han för egen räkning. Han hade nemligen olyckan att genom en lång följd af år hafva sin bostad alldeles öfver fysiologen Professor Brückes hundstall. Detta måste vara ett stort obehag, framför allt för den, hvilken är så nervös och har en så retlig sinnesstämning som fallet var med Hyrtl på hans äldre dagar. Hundar föra, som vi alla veta, åtskilligt oljud, när man bringar dem tillsammans, och detta alldeles oberoende af, huru vida de befinna sig väl eller ej. Hyrtl fick för dem ej soffa om nätterna, och, när detta räckte år ut och år in, kom han i en svår sinnesstämning och intog en mycket fiendtlig ställning mot Brücke, önskande honom, hans hundar och hela vivisektionen dit pepparn växer. I sådan sinnesstämning nedskref han det yttrande, man efter honom citerat. Motionären anförde vidare Claude Bernard. Denne är den ende verkliga fysiologiska auktoritet, här nämnts, och utan tvifvel var han, om någon, kompetent att yttra sig om vivisektionen. Man anför Claude Bernards yttrande: vi stå med tomma händer, men vår

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.*

(Forts.)

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.*

(Forts.)

mun är full af berättigade löften för framtiden, och detta yttrande har man velat tolka så, att vivisektionen ej då ännu lemnat fysiologien och medicinska vetenskapen några bidrag af betydelse, utan att det var endast på framtiden, vi hade att hoppas. Men detta yttrande af Claude Bernard har en helt annan betydelse. För att förstå det, kunna vi tänka oss en vandrare i en bergstrakt. Han ser framför sig en bergstopp, som han tror vara den högsta i den kedja, som utbreder sig framför honom, den synes honom kanske ligga helt nära och ej vara så synnerligen svår att bestiga. Han sätter sig det målet före att nå den. Just när bestigningen börjat, då framstå svårigheterna. Genom ihärdigt arbete öfvervinner han dem dock alla till sist och hinner till den efterlängtdade toppen, som han trott vara den högsta. Men huru finner han sig ej då besviken? När han hunnit dit, upptäcker han, huru liten bit han tillryggalagt. Från den nya bergstoppen ser han ofantliga rymder öppna sig för blicken och i det aflägsna fjerran resa sig nya bergspetsar, ojemförligt mycket högre, än den han bestigit; hans kraft är tömd och han finner, att han aldrig skall hinna dessa. Hvad är väl det lilla, han gjort, mot allt det stora, som återstår. I en sådan sinnesstämning var det som Claude Bernard, kanske den förnämste af den moderna fysiologiens grundläggare, fälde det yttrande, som man nu vänder emot honom sjelf, hans vetenskap och hans lifsgerning. Men, mine herrar, nya generationer komma, och de vandra lätt den väg, som föregångarne utvisat och banat, de börja sitt arbete vid den punkt, der de senare stannade, och efter seklers arbete komma de fram till de aflägsna horisonter, som hägrade för banbrytarens fjerrskådande blickar.

Mine herrar, rörande grymheten och det berättigade i vivisektionen skall jag nu icke orda, och på betydelsen af densamma för den praktiska medicinen vill jag heller icke nu ingå, emedan jag redan för länge i ett sammanhang upptagit herrarnes tid och emedan jag är viss om, att jag ännu en gång måste uppträda för att bemöta hvad som här ytterligare kan komma att sägas. Jag skall derföre be att få öfvergå till en framställning af verkningarne af den lag, här föreslagits. Jag tänker icke att dervid ingå i en kritik öfver de särskilda punkterna i densamma, utan ber att få hänvisa till erfarenheten i detta afseende i England, der en sådan lag, som den här åsyftade, varit i verksamhet under flera år. Den ärade motionären tror, att denna lag icke skulle verka något vidare menligt och hämmande på vetenskapen. Hvad säger nu den engelska erfarenheten härom? Jo, den säger alldeles enstämmigt, att forskningen inom det medicinska områdets snart sagdt alla grenar är för närvarande hämmad, qväfd eller dödad i England. Vid den stora världskongressen hade Englands förnämste män inom läkarevetenskapen till uppgift att redogöra för de olika vetenskapsgrenarnes framsteg och ställning. Bland dessa män finna vi den utmärkte chefen för Englands helsovård Simon, farmakologen Fraser och fysiologen Forster. Greenfield hade afgifvit ett särskildt yttrande, som framfördes af Fraser. Jag skall icke besvara herrarne med att ordagrant läsa upp hvad de alla i sina redogörelser yttrade, men sammanfattningen af alla deras utlåtanden lyder enstämmigt så, att under nuvarande förhållanden, med nu gällande vivisektionslag

är den sjelfständiga forskningen i England qväfd och så godt som omöjliggjord. Några exempel tillåter jag mig anföra. Greenfield, som gjort framstående undersökningar genom okulering, framför allt af mjeltbrandsgift, hvilket i en Pasteurs hand visat så lysande resultat, yttrar, att han till följd af denna lag samt det krängel och bråk, som i sammanhang med den uppstått, måst upphöra med sina forskningar. Lister — jag återkommer till honom — upptäckaren af den antiseptiska sårbehandlingsmetoden, hvilken räddat tusentals människor från döden, begärde att för utbildningen af sin epokgörande metod i vissa riktningar få göra några försök på djur. Han fick ej tillstånd härtill, utan måste resa till en veterinärskola i Frankrike för att der verkställa sina undersökningar. Brunton, hvilken ville undersöka ormgiftet för att mot detta finna ett motgift, begärde tillstånd att få experimentera härmed; men han blef nekad. Såsom vi veta, falla tusentals människor i Indien ärligen offer för detta ormgift, och dess verkningar kunna icke utrönas; motgift ej finnas annat än genom försök på djur. Men hellre må ormarne bita i hjel människorna än man tillåter anställandet af experiment på grodor och kaniner i England. Fraser, den utmärkte farmakologen, ville på samma sätt undersöka pilgiftet från Borneo, men blef förbjuden. Dessa exempel torde vara nog för att visa, huru den engelska lagen verkar hämmande och dödande på forskningen i England, att det vetenskapliga arbetet inom de områden, hvarom det här är fråga, är bragt till stillestånd, och vilja vetenskapsmännen göra några undersökningar, måste de resa till utlandet.

Mine herrar! Jag skall nu afbryta, då jag, såsom jag nyss antog, sannolikt får tillfälle att uppträda ännu en gång i denna debatt, och icke vill för mycket upptaga Kammararens tid. Endast ett argument, till hvilket jag hoppas icke behöfva återkomma, ber jag att få upptaga till bemötande. Det är märkvärdigt hvad man råkar på för afvägar, då man yttrar sig om något, som man icke det ringaste känner till. Motionären yttrade, att veterinärerne i England fördömt experimentella operationer på lefvande djur. Jag har till min förvåning i djurskyddsföreningens skrifter funnit samma argument, sammanställda med andra yttranden i samma riktning, såsom af Professor Schiff, användas som ett dråpslag mot vivisektionen. Det är kirurgiska öfningar, mine herrar, som det här är fråga om, icke fysiologiska försök, utan kirurgiska operationer på lefvande djur, det är öfningar i dessas utförande, som man anser lika väl kunna ske på döda djur. Att detta har anförts såsom bevis på vivisektionens onödighet, är i hög grad betecknande. Der är icke fråga om att göra försök för vetenskapliga ändamål, för att vinna ökad kännedom om lifsföreteelserna och sjukdomarnes art eller läkemedels verksamhet, utan för att öfva eleverna, så att de, då de komma ut i lifvet, kunna med säkrare hand utföra kirurgiska operationer.

Jag har med hvad jag nu anført visat, att motionären fullkomligt saknat all grund för att väcka sin motion, och jag vill tillägga, att allt, hvad han här anført såsom stöd för densamma, sedan den nu en gång blifvit framställd, existerade fullkomligt på samma sätt på den tid, då Kongl. Maj:t fattade beslut i denna fråga, ett beslut, som motionären fullkomligt gillat. Ingen af dessa s. k. grymheter, med hvilka motionären sökt uppskaka Kammararens känslor, hafva tillkommit sedan

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.*

(Forts.)

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.*

(Forts.)

dess, då Kongl. Maj:t icke fann anledning att vidtaga någon åtgärd på grund af Riksdagens skrivelse. Jag har visat, huru inskränkt vivisektionen hos oss är och huru föga lidande genom den tillfogas djuren. Jag har vidare visat af hvad halt de auktoriteter äro, som anförts för att vivisektionen icke är nödvändig ens för den fysiologiska forskningen. Jag har äfven visat, huruledes den lag, efter hvars mönster man vill införa en lag i vårt land, i England verkat förqväfvande på all själfständig forskning. Då jag förmodar att Kammaren sålunda icke vill ingå på att, på de grunder motionären framställt, aflåta en skrivelse med anhållan om en lag i sådan rigtning, att den skulle medföra så bedräffliga följder för den medicinskt-vetenskapliga forskningen, hvilken dock afser att minska lidanden för både människor och djur, så ber jag att få tillstyrka bifall till Lag-Utskottets förslag.

Herr Friherre *Nordenskiöld* instämde med Herr Key.

Herr Smedberg: Då vid 1881 års riksdag en likartad motion behandlades i Lag-Utskotset och der afstyrktes, var jag den enda inom Utskottet, som reserverade mig mot Utskottets förslag. Detta hade emellertid till följd, att Riksdagens begge Kamrar beslöto den skrivelse till Kongl. Maj:t, som omnämnes i detta betänkande. Nu har jag deremot icke reserverat mig mot Lag-Utskottets förslag, och jag skall be att få anföra några skäl därför. Dessa äro i korthet, att sedan den nämnda skrifvelsen afläts till Kongl. Maj:t, och Kongl. Maj:t infordrat utlåtanden från vederbörande, nemligen kanslersemetet vid universiteten i Upsala och Lund, akademiska konsistorierna, lärarekollegiet vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet, Veterinärinstitutet samt Vetenskapsakademien, och alla dessa myndigheter afstyrkte det förslag, som Riksdagen afsåg, så är jag skyldig att tro på dessa vetenskapliga auktoriteters utlåtanden. Jag har därför icke ansett det löna mödan att vare sig inom Utskottet eller Kammaren tillstyrka bifall till motionen och har icke heller reserverat mig mot Utskottets beslut. Inom Utskottet upplästes en skrift från en vetenskapsman vid Karolinska institutet, hvaruti försäkrades, att vivisektioner icke tillgå på det sätt åtskilliga brochyren omförmåla, utan ske här i riket i ringa omfång och utan någon nämnvärd smärta; det var, såsom den siste talarerna nämnde, många år sedan så tillgick och det endast i utlandet, men de hafva aldrig på samma sätt förekommit i Sverige.

Då jag, såsom sagdt, måste tro på dessa vetenskapliga utlåtanden och då ingen anledning förefinnes att tro, det Kongl. Maj:t nu skulle komma till annat resultat än hvartill Kongl. Maj:t i denna sak redan kommit, nemligen att Riksdagens skrivelse icke kunde föranleda till någon åtgärd, samt då icke några nya förhållanden sedan dess inträffat, som kunna föranleda en förändring i detta hänseende, tror jag vi icke hafva annat att göra än att bifalla Lag-Utskottets förslag, hvartill jag också yrkar bifall.

Herr Diekson: Det återstår för mig knappast något att säga efter det förträffliga och sakrika anförande, som vi hört från en af talarne på stockholmsbanken, Herr Key, och hvaruti jag till alla delar

ber att få instämman. Jag skall likväl anhålla att få säga ett par ord med anledning af motionärens framställning.

Då man önskar en lagstiftning i ett visst ärende, så bör det åligga den, som söker att få en sådan lagstiftning, att ådagalägga behovet af densamma. Jag vill gerna för min del medgifva, att möjligen utomlands vivisektionen öfverdrifvits och missbrukats, och ett missbruk af en sådan sak har naturligtvis hos dem, som ömma för både människors och djurs lidanden, framkallat en reaktion. Men denna reaktion har, såsom det ofta händer med reaktioner, slagit betydligt öfver målet; och vi hafva dessutom inom den svenska riksförsamlingen icke att stifta lagar med afseende på hvad som kan vara förhållandet utomlands, utan vi böra tillse hvad som eger rum inom våra landamären. Det torde således vid detta tillfälle tillhöra motionären att ådagalägga, att man här i Sverige har ett sådant tillstånd, att denna utomlands möjligen berättigade reaktion mot ett djurplågeri genom vivisektion skulle hafva något berättigande hos oss och behöfva hos oss framkalla en restriktiv lagstiftning sådan som den engelska, hvilken jag för min del dock anser vara af den beskaffenhet, att den förr eller senare kommer att återkallas. Sedan Riksdagen förra gången ingick med en skrifvelse i detta ämne till Kongl. Maj:t, som på grund deraf inhemtade underättelser om tillståndet uti förevarande hänseende i Sverige, och de underättelser, som Kongl. Maj:t då erhöll, gäfvos tydligen vid handen, att det icke vore skäl att göra något ingrepp i detta ämne, och Kongl. Maj:t således lemnade denna skrifvelse utan afseende, så frågar man: hvad är det då, som tillkommit sedan dess och som har kunnat berättiga motionären att komma fram med en förnyad anhållan i samma riktning? Talaren på stockholmsbänken, som replikerade honom, framstälde en sådan vederläggning af det enda skäl, som förekommer i motionen, nemligen att kaninkällarena vid Karolinska institutet, som, vid den förra diskussionen, då detta ämne var å bane, spelade en så stor rol, skulle inredas till förvaringsrum för till vivisektioner afsedda djur, att dertill intet är att tillägga. Men, mine herrar, det är äfven en annan sak, som härvid bör tagas i betraktande. Om denna Kammare af missförstådd ömhet om djuren skulle bifalla motionärens förslag och sålunda gifva en opinionsyttring — ty någon annan betydelse lär ej kunna gifvas åt ett sådant beslut, sedan Första Kammaren bifallit Utskottets förslag — ber jag att få fästa herrarnes uppmärksamhet på vidden och beskaffenheten af en sådan opinionsyttring. Af Professor Keys anföranden hafva vi sett de gränser, inom hvilka vivisektionen företages. Vi hafva deraf fått den fullkomliga öfvertygelsen, att den inom Sverige bedrifves i rent vetenskapligt intresse, och att den sker på det för djuren minst plågsamma sätt. Vi få väl erkänna, att de vetenskapsmän, som stå i spetsen för vår fysiologiska och medicinska bildning, hafva gjort sig högt förtjenta, och för min del kan jag icke finna annat än att, om Andra Kammaren skulle, genom en opinionsyttring till förmån för motionärens förslag, vilja uttrycka sig i samma syfte som den ärade förslagsställaren, Kammaren skulle kasta en fullkomligt oberättigad skugga på desse framstående vetenskapsmän, bland hvilka — det kan jag enskildt förklara — inom denna Kammare finnas

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändomål.*

(Forts.)

Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
lefvande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.

(Forts.)

de, som äro både varmhjertade och känsliga så väl för de djur, som de måste plåga, som för menskligheten i allmänhet. Jag får därför bedja Kammaren att icke genom en dylik opinionsyttring kasta någon oförtjent skugga på desse vetenskapsmän.

För min del tillstyrker jag således bifall till Utskottets förslag.

Med Herr Dickson instämde Herrar *Hammarberg*, Friherre *Leijonhufvud* och *von der Lancken*.

Vidare anförde:

Herr Lindmark: Jag har denna gång, liksom för två år sedan i samma fråga, den lyckan att uppträda strax efter Herr Dickson, och jag måste äfven nu, liksom då, uppträda i opposition emot honom. Jag vill därför till en början bedja att få inlägga en gensaga mot hvad den siste talaren yttrade i slutet af sitt anförande. Jag anser nemligen, att man icke bör inblanda personer i denna debatt utan behandla saken objektivt. Jag tror mig således här icke behöfva särskildt uttala min aktning och uppskattning af personer, hvilka hängifva sig åt den vetenskapsgren, som benämnes fysiologien. Detta är en sak alldeles för sig.

Såsom vi hört af en talare på stockholmsbänken, finnes här i vårt land ingenting att anmärka i fråga om vivisektionen. Således är här allt väl bestäldt; här behöfves ingen undersökning i denna fråga. Ja så sade äfven Huxley beträffande England, när han som ledamot inträdde i den kommission, som af engelska regeringen nedsattes år 1876; men han måste under fortgången af undersökningen frångå denna åsigt. Om herrarne vilja besvara sig att se efter på sidan 18 i en liten broschyr, som genom Professor Holmgren blifvit bland Kammarens ledamöter utdelad, kunnen I finna bekräftelse på hvad jag sagt; och hoppas jag, att denna källa icke af mina motståndare jäfvas. Med anledning af den engelska lagen emot vivisektionen har jag nyligen hört yttras, att man kunde vänta sådant i det bigotta England. Ja, detta bigotta England, hvarifrån de förnämste bland förra seklets encyklopedister hemtade sina fria tankar; detta bigotta England, som länge varit en fristad för politiska frihetsmartyrer och der hvarje fråga fritt och öppet diskuterats, detta land kallar man nu bigott, därför att der stiftats en lag mot vivisektionen, hvilken dock kom till stånd först sedan en kommission under nära sex månaders tid samlat upplysningar i frågan, och bland sina medlemmar räknade denna kommission den verldsbekante Huxley och en kirurg förutom andra ansedde män, och den har dock kommit till sitt resultat utan att mot detsamma någon enda af dess medlemmar reserverat sig. Det synes mig att, när ett sådant land som England och en sådan lagstiftande församling som det engelska parlamentet antagit en sådan lag, man vore berättigad att vänta ett mildare omdöme om densamma och de personer, som arbetat för dess antagande, än som fallet varit. Jag ber att i fråga om sådana omdömen få anföra hvad fysiologen Cyon härom yttrat. Han säger, »att denna lag i ett svagt ögonblick blifvit aföckad parlamentet af några få skrymtande skälmar och hysteriska gamla mör.» Men hvad

är nu anledningen till denna aktion, ty, mine herrar, det är icke fråga om någon *reaktion*, det är endast fråga om en *aktion* mot fysiologien. Nu vill jag till en början påpeka, att fysiologerne sjelfve bära skulden till denna aktion. De hafva nemligen, under sin ifver att nedflytta människorna från sina inbillade företrädens höga pinne, gjort allt hvad de förmått att utplåna skiljegränsen emellan dem och djuren, att få dem att dricka brorskål med aporna. Hör hvad en fransk fysiolog, Charles Richet, i en artikel i *Revue des deux mondes* år 1883 säger: »Vi kunna således antaga det som bevisadt, att intet oöfverstigligt svalg skiljer människan från djuren. De äro så nära anhöriga till oss, att vi väl kunna betrakta dem som bröder, mot hvilka vi hafva vissa skyldigheter att uppfylla. Liksom det åligger oss att vara rättvisa och barmhertiga mot människan, så tillkommer det oss äfven att icke vara orättvisa och grymma emot djuren.» Sådana uttalanden äro en följd af naturvetenskapernas framsteg i den riktning, hvori de senast gått under ledning af män sådana som Darwin, Hæckel, Vogel och flere andra. Gränslinien finnes enligt flere fysiologers åsigt således icke längre till emellan människan och djuret, och likväl är det just under dessa tider och med sådana åsichter, som experimenten på djur som lifligast pågå. Detta är ett skäl till aktion.

Angående särskild lag i fråga om plågsamma försöks anställande på lefande djur och för vetenskapliga ändamål.

(Forts.)

När jag läste igenom de betänkanden, som fakulteterna afgifvit, kan jag icke neka till, att det väckte min största förvåning, att intet af dessa betänkanden innehöll det ringaste medgifvande, att den fysiologiska vetenskapen, genom sättet att begagna sin experimentalmetod, kunnat skjuta öfver målet och derigenom framkalla en berättigad gensaga emot denna metod. Jag frågar dock hvar och en, som något satt sig in i frågan, om man icke med skäl kan påstå, att djur blifvit uppförade i förfärande myckenhet ofta för rent imaginära mål. Man framkallar smärtan för att få tillfälle att studera henne; man anställer vivisektioner rent af på måfå för att af en slump komma en sanning på spåren. Sålunda säger *Revue medical* för den 26 November 1881 om den ryktbare fysiologen Paul Bert: »Han tillhör denna klass af förfärliga experimentatorer, hvilka operera, icke för att underkasta förut uttänkta förutsättningar ett prof, utan snarare för att se hvad som skall framgå af ett tillfalligt experiment och under förhoppning, att en lycklig slump skall bringa i dagen ett af dessa uppseendeväckande fakta, som är tillfyllestgörande för att grundlägga en vetenskapsmans rykte.»

Jag skall bedja att få fritaga mig från all onödig sentimentalitet. Jag vet mycket väl, att det är svårt, ja fäfanget, att uppdraga skarpa gränslinier i en fråga som denna. Jag vill här citera en af våra skalders ord. Det är *Talis Qvalis* som säger:

»Och Herran sjelf, om rätt man granskar
Verldsharpan spelar utan handskar.»

Ja, vi lefva i en hård verld, och lidanden måste hvar och en lära sig att fördraga; men nog har man skyldighet att om möjligt göra qvalen mindre och att icke framkalla smärtan för att studera smärtan. Smärta hafva vi Gudi nog af på jorden ändock, utan att med beränt mod behöfva öka dess summa.

Jag öfvergår nu till en annan synpunkt af frågan, som ännu icke blifvit vidrörd och der jag kanske kommer att stå temligen ensam.

Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.

(Forts.)

I förbigående vill jag nämna, att jag icke har någon del i moti-
onens tillkomst, ty jag har icke ansett tidpunkten lämplig att nu komma
fram med ett förslag till lag i fråga om vivisektion, sedan frågan så
nyligen varit föremål för Riksdagens behandling; men då den nu, utan
mitt åtgörande, kommit fram och har blifvit föremål för diskussion,
har jag ansett mig dock böra yttra mig, synnerligast som jag på visst
sätt blifvit uppkallad af en talare på stockholmsbanken. Jag vill icke
opponera mig emot vivisektionen såsom en hjälpvetenskap åt medicinen.
Men inskränker sig vivisektionen till en sådan uppgift? Ingalunda.
Hvilken är då vivisektionens uppgift? Enligt betänkandet från Upsala
universitet, hvilket väl måtte vara auktoritet nog, finna vi, att »den
vetenskapliga vivisektionens ändamål är ett teoretiskt och ett praktiskt.
Det teoretiska är lösningen af lifsprocessens problem med alla dess
korollarier, och det praktiska är motarbetandet, lindrandet och, så vidt
möjligt är, utrotandet af så väl människans som djurens kroppsliga
lidande och elände.» I den sista meningen lofvar fysiologen att, så
vidt möjligt är, utrota smärtan så väl hos människor som hos djur.
Detta får väl endast anses som ett tomt löfte och en vacker fras för
att afrunda slutmeningen, och man kan således saklost låta den falla
bort. Men låt mig citera ännu en fysiolog! Charles Richet, hvars
uttalande om människans förhållande till djuren jag nyss citerat, säger
längre fram i samma artikel: »Se der hvarföre vi tillbringa våra dagar
i vämjeliga laboratorier, omgifna af jämrande varelser, i en atmosfär af
blod och lidande, nedlutade öfver sprittande inelfvor. Vi älska veten-
skapen för dess egen skull, för de stora resultat han *en dag* skall skänka
oss, och vi hängifva oss med passion åt ett osjelfviskt sökande efter
sanningen, som ligger förborgad i tingen, förvissade om, att denna
sanning skall blifva våra bröders räddning och en mättnad för deras
hopp.»

Fransmannen Littré, som dog för ett par år sedan och som i
Frankrike var den främste representanten för positivismen, talar om en
psyko-fysiologi, som skall ersätta psykologien och som väl skall för-
klara människans många och invecklade relationer som organiskt och
sedligt väsen. Jag tillåter mig vidare upprepa hvad en talare på stock-
holmsbanken nyss sade: »att fysiologien hädanefter alltjemt bygges på
vivisektioner». Om nu, såsom väl ostridigt är, lösningen af lifsproc-
essens problem med alla dess korollarier äfven måste, hvad människan
beträffar, innebära en lösande förklaring öfver yttringarne af men-
skans andliga lif i tanke och känsla, så lofva oss sålunda fysiologerne
att skaffa oss denna lösning endast och uteslutande på vivisektionens
väg, enär, såsom nyss blifvit framhållet af en fysiolog, fysiologien hädan-
efter alltjemt bygges på vivisektionen. Jag tror att detta mitt resonne-
ment är fullt logiskt och obestridligt. Gent emot ett sådant anspråk
ber jag att få citera Huxley; han säger: »Förnimmelser, sinnesrörelser,
viljande och tänkande sammanfatta vi under det gemensamma begreppet
själstillstånd; men hvad själ egentligen är veta vi alls icke, och huru
ett visst själstillstånd kan framkallas endast genom retning af nerv-
väfnad är fullkomligt lika omöjligt att förklara, som andens uppträ-
dande då Aladdin gned sin lampa eller som i allmänhet naturens
yttersta fakta».

Det är en vana att prisa vetenskapen, och den, som i något gör en gensaga emot honom, har att vänta att han anses för en obildad och rå människa. Jag vet väl att vetenskapen och dess upptäckter en gång skola sammannitas till en kedja, som, rätt belyst, skall leda människligheten mot högre så väl intellektuella som ideala mål. Men vetenskapen, så som den nu bedrifves, är en allt för uteslutande exakt vetenskap, en induktiv forskning, som endast skänker oss en del klassificerade data och fakta, vederbörligen etiketterade. Det synes mig som om det vore stenar, icke bröd, denna vetenskap bjuder oss; ty hvarje försök att på intuitionens väg eller å priori gripa människans väsen och relationer till högre verkligheter får icke finnas; sådant trampas ned. I sådan materialistisk riktning går vetenskapen framåt med jette-steg. Jag skall tillåta mig att som stöd för denna min uppfattning anföra ett yttrande af den ryktbare vivisektorn Du Bois Reymond, hvilket väl ofta blifvit anfördt, men ändock torde fåla vid att upprepas. Han säger: »Djerf på det obegränsade tviflets höjd, försmår forskaren att med sin fantasi bilder fylla den gapande tomhet, som omger honom, och blickar utan fruktan in i den obarmhertiga och på allt gudomligt blottade naturens drifverk». Låt mig bredvid detta uppställa ett annat uttalande! Man frågade en gång en nihilist hvad som vore nihilismens program. Han sade: »Tagen jord och himmel, tagen lifvet och döden, själen och Gud och spotten på dem! Der hafven I nihilsmen!» Nihilisten var en värdig lärjunge till den nyss nämnde fysiologen.

Jag måste således för min del komma till den slutsatsen, att, så länge fysiologien framträder med dessa stolta anspråk på att hålla lösningen af lifvets stora gåta i sin hand och förmenar sig kunna vinna lösningen genom en metod, som hvilat på vivisektionen, så länge blir denna vetenskap en kulturfiendtlig vetenskap.

Herr Grefve Sparre: Till en början skulle jag föreslå, att diskussionen i denna fråga måtte blifva något mindre akut. Vi böra lugnt behandla vårt ämne utan några personliga anfall. Vi vilja ju icke någonting annat än det rätta och hafva således anspråk att behandlas med aktning, hvar och en för sin öfvertygelse.

Om jag, i likhet med en och annan föregående talare, kunde lugna mig med att, efter det Riksdagen år 1881 aflät en skrivelse till Kongl. Maj:t och Kongl. Maj:t infordrat vetenskapsmännens yttrande i denna sak, allan rättfärdighet vore uppfylld och vi hade ingenting mer att göra, så vore visserligen bördan såsom lagstiftare ganska lätt. Ingen kan hafva större aktning för vetenskapsmännen än jag; men jag tillstår att med afseende på det sätt, hvarpå vetenskapsmännen uppträdt mot hvarandra i denna fråga, har jag börjat hysa något litet tvifvel angående vetenskapsmännens — jag vill icke säga goda vilja men — lugna besinning. Vi hafva nyss hört en förklaring af en vetenskapsman angående beskaffenheten af eller motivet till de vetenskapsmäns omdöme, som yttrat sig *mot* vivisektionen. Den ene har varit oroad af en hund. Den andre går upp för ett berg och, då han kommer upp, ser han en topp till. Den tredje är en dålig vetenskapsman och sätter upp dåliga teser. Ja, mine herrar, min aktning för vetenskapen ökas

Angående särskild lag i fråga om plågsamma försöks anställande på lefvande djur i och för vetenskapliga ändamål.

(Forts)

Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.

(Forts.)

icke derigenom, att vetenskapsmännen skälla ned hvarandra. Jag tvingas under sådana förhållanden att sjelf söka göra mig reda för frågan. Jag begagnar auktoriteterna så till vida som de, enligt mitt förmenande, förtjena det, men, mine herrar, jag ber om förlåtelse, jag kan icke blindt tro på dem. De hafva sjelfve beröfvat mig förtroendet till sig. Den fråga vi nu diskutera är, mine herrar, icke endast *löst* i England, detta land, der man icke befattar sig med blotta fraser utan går från sounds to things. Den diskuteras för närvarande i nästan hela det bildade Europa, ja, till och med utom Europa. Den debatteras i Frankrike, Tyskland, Schweiz, Nederländerna och Nordamerika. Den talare, som före mig hade ordet, anmärkte: »Vi skola endast lagstifta för Sverige, hvad angår oss då den öfriga världen». Ja! Jag har i min hand ett häfte, som behandlar vivisektionsfrågan och är ett utlåtande, afgifvet af det Karolinska institutets lärarekollegium. Jag har genomläst detta häfte med ganska mycken uppmärksamhet, emedan jag trodde, att det icke blott skulle innehålla ett *allmänt* försvar för vivisektionen, ty, mine herrar, jag började med att förklara, att jag erkände vetenskapens rätt i visst afseende uti ifrågavarande hänseende och att jag vore jemte vetenskapsmännen öfvertygad om, att vivisektion icke alldeles kunde umbäras, men derom är nu icke fråga. Motionären har icke ifrågasatt och, så vidt jag känner, icke heller någon talare, som hittills haft ordet, att vivisektion skulle helt och hållet förbjudas. Rättigheten dertill skulle endast inskränkas, och i detta afseende är Kammaren fullt berättigad att med skyldigt afseende å auktoriteternas omdöme fatta sitt beslut. Jag har, som sagdt, läst lärarekollegiets utlåtande. Jag hade väntat, att man deri skulle söka att förfakta vivisektionens berättigande med hänsyn till de upptäckter och uppfinningar, man med tillhjälp af vivisektionen skulle kunna göra, men jag hade icke tänkt mig, att detta aktningvärda lärarekollegium skulle söka försvara, att man begagnar uppskärandet af levande djur såsom ett undervisningsmedel, och ur *denna* synpunkt förklarar jag, i trots af kollegii auktoritet, att jag aldrig kan med min röst biträda denna åsigt. I utlåtandet heter det: »Nu har det med afseende på de förstnämnda vetenskaperna — liksom för öfrigt med afseende på naturvetenskaperna öfver hufvud — för alla, som äro med saken förtrogna, blifvit en fast öfvertygelse, grundad på lång erfarenhet, att en undervisning, vid hvilken lärjungarne icke beredas tillfälle att med egna ögon se och följa åtminstone de grundförsök, på hvilka dessa vetenskapers viktigare lärosatser stödjä sig, icke kan kallas en god undervisning, icke hos lärjungarne uppväcker den lifliga föreställning om processernas förlopp, som oemotståndligt så att säga gräfver sig in i minnet och ensamt kan i sådana stycken förläna en verkligt levande kunskap, på samma gång ett sådant betraktande utgör en eggelse till sjelfständig tankeverksamhet och uppöfning af iakttagelseförmågan, som af intet kan ersättas». Skola vi sålunda karfva sönder dessa djur för att egga eleverna till tankeanstängning och uppmuntra dem? Hafva de icke en starkare känsla af sin pligt, ett lifligare intresse för sitt yrke, än att detta intresse måste lifvas genom att pina och skära sönder levande djur, då vill jag icke gifva mycket för dem. I fortsättningen af utlåtandet säges, att det i allmänhet är djur af lägre grad, »med få undantag», som

anvisas till undervisningen, men det beror då på, huru många dessa undantag äro. Min öfvertygelse är också, att det beslut Kammarkammaren fattar i detta afseende kommer att utöfva ett väsentligt inflytande på undantagens antal, ty det är klart, att vetenskapsmännen, med det intresse de hafva för att fortsätta, skola med stöd deraf att Riksdagen förklarar, att den icke vill befatta sig med saken, komma att gå raskare till väga, så att undantagen icke varda så »få».

Jag har vidare fäst mig vid en annan afdelning af detta utlåtande, der man såsom en förtjenst hos vivisektionen talar om, att man blott behöfver påminna om den höga grad af fulländning, som »de apparater, som användas för *fasthållande af djuret*, på senare tiden uppnått».

Huru vida den omständighet, att man tager och binder dessa olyckliga djur vid ett bord, så att de icke kunna röra sig, och tillsluter munnen så att de ej skrika, kan medföra någon lindring i deras smärta, lemnar jag osagdt. Jag har hört operatörer säga åt patienten: »skrik ut, det lindrar». Ehuru jag har den förhoppning, att vi i Sverige aldrig skola komma att praktisera denna ohyggliga grymhet i samma utsträckning som i åtskilliga andra länder, så hyser jag dock farhåga för, att, om vi afslå detta förslag, så kan nitet för saken taga en annan riktning än vederbör.

Detta gör, att jag åtminstone för min del anser, att Kammarkammaren bör göra ett bestämdt uttalande i frågan. Jag tillåter mig hänvisa till en brochyr, som till oss blifvit utdelad. I densamma får man en noggrann undervisning om, huru dessa olyckliga djur blifva »fasthållna» vid bordet vid dissekeringen. Vid undervisningen om nervernas rötter skär man upp ett dylikt djur på begge sidor om ryggraden samt rifver upp huden från bufvudet till svansen och kniper i nerverna med tänger, under det djuret lever och med de förskräckligaste ljud tvingar åhöraren att lemna rummet. Detta är ingen leksak, som man får lätt-sinnigt behandla. Man får i detta afseende blindt förlita sig på en eller annan vetenskapsmans yttrande, då han i nitet för sin sak förfaktar rättigheten att på sådant sätt plåga djuren. Det är en af historieskrifvare bemärkt egenhet i civilisationen, att under dess framgång menniskorna en och annan gång göra vissa afsteg från humanitetens fordringar. Såsom exempel torde blott behöfva erinras om gladiatorspelen i Rom och tjurfäktingarne i Spanien; men det tillhör lagstiftaren att hämma dylika afsteg. Sådana gräsligheter, som nyss nämndes, må vara försvarade från den ståndpunkt, en vilde intager, emedan han icke känner någon annan lag än styrkans. Han, som till och med äter menniskor, sina likar, må kunna med lugn misshandla djur. Det må äfven vara tillåtet för positivisten, hvars grundsats är: »Det högsta väsendet är menskligheten», att hylla den åsigt, att man oförhindradt efter godfinnande eger rätt att plåga djuren, enär han underordnar allt under individen. Dylika menniskor, säger jag, må tillerkänna sig rätt att behandla djuren efter godfinnande, att »misshandla» dem; men för den, som vid betraktande af himlahalvvet med alla de kroppar, som lysa på detsamma, tror sig nästan kunna veta, att dessa kroppar lika som jorden äro bebodda af menniskor, samt känner, att i denna oändliga värld eller mångfald af verldar måste finnas en verldsordning, inom hvilken djuret lika väl som menniskan utgöra länkar i naturens

Angående särskild lag i fråga om plågsamma försöksanställande på lefvande djur i och för vetenskapliga ändamål.
(Forts.)

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.*

(Forts.)

stora kedja, af hvilka länkar den ena icke mer än den andra kan miss- handlas, är en sådan åsigt ohållbar. Han måste således erkänna, att vi hafva förbindelser mot djuren lika väl som vi hafva makt öfver dem, samt att denna makt icke kan vara alldeles obegränsad. Jag är långt från att vilja kämpa mot vetenskapsmännen, ty likasom jag flere gånger förut upprepat det, ber jag att ännu en gång få erkänna, att vi stå i stor förbindelse till vetenskapen. Men det är min öfvertygelse, att för den, som uppmärksamt iakttager och studerar naturen, utan att våldföra sig på henne, just för den blottar hon välvilligt sina hemligheter och tyder sina gåtor. Det är det uppmärksamma granskandet, icke våldförandet af naturen, som gör den store mannens och tänka- rens framsteg.

Jag läser vidare i Karolinska institutets yttrande: »Utän tvifvel är det vanliga föreställningssättet i detta fall ett antropomorfiskt; man inlägger så att säga i djuren sina egna känsselförnimmelser och föreställer sig sålunda, att djuren — och detta utan åtskillnad för de högre och lägre — vid ingrepp eller skador hafva smärtförnimmelser af samma art och styrka, som dem man sjelf vid motsvarande inverknin- gar erfar». Ja — hur långt djurens känsla sträcker sig, det tilltror jag mig icke kunna bedöma. Men skulle man i detta afseende sluta af hvad man ser, skulle man till exempel af djurens fina lukt och den instinkt, som de i många afseenden röja, sluta till finheten af deras känslor i allmänhet, då tror jag vi icke hade anledning att lugna oss dermed att de icke hafva känslor lika starka som vi.

Vi tala, mine herrar, så ofta om djurens instinkt. Vi känna icke deras egenskaper, ty de kunna icke meddela sig med oss. I mångfal- diga afseenden likna de dock våra egna. Och en känsla, som de obe- stridligt dela med oss, det är kärleken. Den känslan yttrar sig till exempel hos hunden, då han efter långt sökande återfinner sin herre. Han hoppar högt i glädje och kryper tätt intill honom, i fall någon närmar sig. Det är svartsjuka, som ytterst grundar sig på kärleken. Det är obestridligt ett fel, men ett fel, som det är svårt att för- döma, då det leder sitt ursprung från kärleken. Huru vänliga, huru hjertliga, huru känslösamma dessa djur äro, det veta vi alla. Vi hafva ju hört dessa berättelser, om huru hundarne lägga sig på sina hushön- ders grafvar och dö der. Ligger det då icke något motbudande i att visa grymhet mot dessa oskyldiga djur, att underkasta dem plågor, som räcka icke minuter, utan timmar, till och med dagar, månader?

Man har sagt, att antalet i Sverige vivisekerade djur endast skulle utgöra några tusental grodor, några hundratal kaniner och några hund- ar. Men huru många djur, som vivisekeras vid våra veterinärinstitut, det har man icke talat om. Hvad jag emellertid afser och som jag tror vara rätt, det är, att vivisektionen icke må sträcka sig längre än till hvad den hos oss hittills utöfvats. Ty tills nu, det erkänner jag gerna, tror jag icke att den här missbrukats.

Slutligen, mine herrar, ber jag få uppgifva ett annat skäl, hvar- före jag anser en lag i frågan vara nödvändig. Den nuvarande agita- tionen till skydd mot djurplågeri — en agitation, som jag för min del helsar med glädje i vårt likasom i öfriga land, ty den kan icke göra något ondt — den är rigtad icke blott mot vivisektionen, utan mot all

slags misshandling af djur. Det är egentligen på öfvertygelsens väg, genom öfvertalandet, som dessa djurskyddsföreningar söka nå sitt mål, det att förekomma och motarbeta djurplågeriet. Nå väl! Härutinnan ger jag dem rätt. Men säg mig då: hur skall man kunna lyckas öfvertyga arbetaren eller den fattige mannen, som icke har mer än en häst, att han icke får plåga eller öfver höfvan för sitt behof anstränga denna häst, då han på en dylik uppmaning kommer med det svaret: ha inte myndigheterna själfva laglig rätt att skära sönder lefvande djur? Ha de inte rätt att pinplåga dem på det gräsligaste sätt i världen! Ty bland de många yttranden af auktoriteter, som i dag citerats, förekommer äfven det, att de plågor, som djuren få utstå i följd af vivisektionen, äro de förfärligaste, som menskelig fantasi kan föreställa sig. Det säger en af dessa vivisektorer, den utmärkte fysiologen Claude Bernard, som måste erkänna, att han icke lyckats göra erforderliga upptäckter, och därför tröttnade på vivisektionen. Det kan således icke vara origtigt att hos regeringsmakten begära en lag, som inskränker vivisektionen till det allra nödvändigaste eller till de fall, då en *upptäckt* skall göras.

För min del är jag således obetingadt af den meningen, att vivisektionen såsom undervisningsmedel aldrig bör tillåtas. Den bör medgifvas endast såsom medel att göra en upptäckt, och i detta fall skola inga öfverdrifna svårigheter uppstå för Karolinska institutet och universiteten att erhålla dylik tillåtelse. Då vår lag, som vi på förmiddagen diskuterade, stadgar straff af böter för den, som vid behandling af egna eller andras kreatur visar uppenbar grymhet, så måste en åklagare vara fullt befogad att anställa åtal mot en vivisektor, som visat sådan uppenbar grymhet mot t. ex. en hund, att han dragit huden af hundens rygg för att upptäcka nerverna. Jag tror således att det är i fullkomlig öfverensstämmelse med lagen, hvilken förbjuder djurplågeri, som vi begära, att den, som vill utöfva djurplågeri, skall söka dispens, och jag föreställer mig, att Kongl. Maj:t icke kommer att neka en sådan dispens, om den begäres af behörig myndighet för genomförande af en upptäckt. Det är icke något annat, som motionären föreslagit. Han har icke velat förbjuda vivisektionen, hvilket var en mening, som Riksdagen 1881 till hälften uttalade. Nu har man icke velat förbjuda vivisektionen, blott inskränka dess användande till de fall, då stora upptäckter kunna göras. Jag tror därför, såsom jag redan erinrat, att en dylik inskränkning står i full öfverensstämmelse med den lag, angående misshandling af djur, som vi stiftade 1857, och för denna lags ändring har jag på förmiddagen icke talat, därför att jag icke anser denna vara så gammal, att ännu någon förändring deri bör göras. Men till följd af det moraliska intrycket, som det skulle komma att utöfva på folket, vill jag icke, att vetenskapsmännen skola hafva privilegium på djurplågeri, utan jag vill, att i hvarje särskildt fall skall uppgifvas den upptäckt, hvarom är fråga, och särskild tillåtelse utverkas. Jag hoppas, att detta icke må tydas såsom en missaktning af vetenskapen eller »dess prostituerande», såsom lärarekollegiet yttrat sig. Långt derifrån, det måste tvärtom betraktas såsom förtroende till detta kollegium, som skulle berättigas att få dispens.

Jag vill icke längre upptaga herrarnes tid. Jag vill icke heller framkomma med några patetiska utbrott, ty, såsom herrarne känna, är

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.*
(Forts.)

Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.
(Forts.)

detta icke mitt sätt — man har tvärtom förebrått mig, att jag ofta är burlesk — men jag kan icke underlåta att upppepa några rader ur de verser, som utdelades till oss, då jag jemte åtskilliga af herrarne i går besökte en barmhertighetsanstalt, der våra känslor otvifvelaktigt väcktes till medlidande. De lyda sålunda:

»Barmhertig var, så visst, så visst
Barmhertighet nå ske *din* brist
I Herrans stad, den evigt rena,
Jerusalem, du hoppets hem,
Hvem öppnar dina portar, hvem?
Vår Guds barmhertighet allena».

Herr Fredenberg: Ett mera innehållslöst betänkande, än det af Lag-Utskottet i en behjertansvärd humanitetsfråga nu afgifna, torde väl sällan hafva blifvit för Riksdagen framlagdt. Utskottet stöder nemligen största delen af sitt utlåtande på ett af motionären begånget misstag, i det att motionären sagt, »att källarevåningen i det under byggnad varande huset vid Karolinska institutet inredes till förvaringsrum för till vivisektioner afsedda hundar, kaniner och andra djur». Om också denna uppgift icke är fullt exakt, hvilket motionären säkerligen sjelf kommer att medgifva, så ligger väl deri icke något giltigt skäl att afstyrka motionen, ty jag minnes mycket väl, att, då ritningarne till den ifrågavarande nybyggnaden framlades för Riksdagen, så fans på dem endast angifvet ett rum i källarevåningen med det betecknande namnet *kaninkällaren*, under det att nu, såsom Utskottet också sjelf medgifvit, *några få* rum äro afsedda att för det uppgifna ändamålet användas. Då för två år sedan endast *ett enda* rum ansågs för detta ändamål behöfligt, behöfvas nu deremot *några*, det vill säga, flere rum, och vid sådant förhållande torde väl motionären ändå hafva haft rätt i sitt påstående, då han säger, att vivisektionsfrågan här i landet är på väg att inträda i ett nytt skede, som går i alldeles motsatt riktning emot den önskan, som uttalades i 1881 års Riksdags skrifvelse.

Hvad nu beträffar den af regeringen på grund af denna skrifvelse verkställda undersökningen rörande anställandet af plågsamma försök på levande djur, så bestod densamma helt enkelt i infordrandet af några utlåtanden från de för vivisektionens bibehållande mest intresserade parterne i vårt land, nemligen från Karolinska institutet i Stockholm samt från de medicinska fakulteterna i Upsala och Lund, hvilka i allmänna ordalag yttrade, att vivisektioner icke till något nämnvärdt omfång bedrefvos i vårt land, samt att försöksdjuren i allmänhet fullständigt bedöfvades, innan pinsamma vetenskapliga experiment å dem anställdes, men deremot icke lemnade någon upplysning om antalet årligen förbrukade försöksdjur, ej heller om arten och beskaffenheten af de mest plågsamma försöken. Medicinska fakulteten i Upsala har dock varit något mera upprigtig och öppen hjertig, ty på grund af erfarenhet från dess eget fysiologiska laboratorium beräknade den åtgången af årligen vid alla tre medicinska läroanstalterna förbrukade djur till det enligt deras åsigt obetydliga antalet af 3,000 stycken, samt tillkännagaf tillika, att vid den tiden experimenterades i Upsala öfver »smärtan», hvori naturligtvis låg ett öppet erkännande af, att några

bedöfningsmedel för lindrande af försöksdjurens plågor icke då kunde användas. Att en sådan utredning hvarken varit fullständig eller ännu mindre tillfredsställande åtminstone för djurskyddsföreningens vänner, bör vara alldeles tydligt och klart, men det oaktadt har likväl regeringen på grund af densamma förklarar, att vid de vivisektioner, som i vårt land företagas, behöfves icke någon kontroll för att dermed lugna den upprörda barmhertighetskänslan hos vårt folk, som dock både väntat och önskat, att genom en grundlig undersökning sanningens ljus skulle få skingra det hemlighetsfulla mörker, som hvilar öfver »vetenskapens tortyrkamrar». Säsom orsak till Lag-Utskottets knapphändiga och intetsägande utlåtande samt dertill, att ingen röst inom Utskottet nu lika som år 1881 höjt sig emot det vetenskapliga djurplågeriet, har jag hört uppgifvas, att en aktad vetenskapsman afgifvit den lugnande förklaringen, att vid alla sådana vetenskapliga försök, som här anställts, djuren alltid varit fullständigt bedöfvade. Enligt utdrag ur Nordiskt Medicinskt Arkiv, som jag håller här i min hand, visar sig dock, att så icke alltid varit fallet, ty af uppgifterna deri framgår tydligt och klart, dels att många djur icke alls varit bedöfvade, och vidare, att *curare* i de flesta fallen användts säsom bedöfningsmedel. Om *curare* yttrar sig, säsom motionären ock anför, en annan vetenskapsman i vårt land, »att det är det grymmaste gift, som finnes, ty det förvandlar oss i ett ögonblick till lefvande lik, som kunna se, höra och känna, men deremot icke förmå röra en muskel eller gifva minsta vink om vårt hopplösa tillstånd, endast hjertat klappar ännu och talar sitt stumma språk». Då sådana bedöfningsmedel användas, kan man med fullt skäl säga, att den experimenterande vetenskapsmannen är fullkomligt ligkiltig för djurens plågor. Då en mängd af den medicinska vetenskapens stormän i England, Frankrike och Tyskland, hvilkas yttranden rörande vivisektionen motionären nyss anför, men hvilkas vetenskapliga värde och kompetens att uttala sig i denna fråga en annan talare på stockholmsbänken märkligt nog bestridt och på ett föga skonsamt sätt sökt att nedsätta, bestämdt yttrat sig emot vivisektionen, säsom ett i många fall gagnlöst och ofta vilseledande forskningsmedel för den fysiologiska vetenskapen, och flere bland dem just på grund af egen erfarenhet som vivisektorer, så torde det icke vara underligt, om man efter sådana auktoriteters yttranden drager i tvifvelsmål eller åtminstone tvekar om det berättigade i företaget af plågsamma vetenskapliga experiment på lefvande djur. Jag vill dock icke nu yttra mig derom, ty jag kan med skäl mötas af den invändningen, att jag, säsom icke varande fackman, naturligtvis icke kan begripa något af den saken, men hvad jag och många med mig likväl begripa är, att, om man också bör ställa vetenskapen och dess berättigade kraf högt, så måste man ändå ställa människohjertats ädlaste och bästa känslor: barmhertighet och rättvisa mot alla och icke minst mot de värnlösa djuren, ännu högre, och hvad jag vidare bestämdt vet är, att *ändamålet* aldrig helgar medlen, äfven om det söker att drapa sig i vetenskapens vida mantel.

Jag förklarar härmed ännu en gång, att jag icke yrkar på vivisektionernas totala afskaffande, ty jag hvarken vill eller vågar bestrida deras värde som forskningsmedel för vetenskapen, men hvad jag i den

Angående särskild lag i fråga om plågsamma försöksanställande på lefvande djur i och för vetenskapliga ändamål.

(Forts.)

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.
(Forts.)*

bekymrade rättskänslans och barmhertighetens namn bestämdt fordrar, är, att vivisektionerna begränsas till rent vetenskapliga ändamål och icke onödigtvis användas såsom förevisningsmedel vid föreläsningar, att försöksdjuren fullständigt döfvas, innan experimenten företagas, äfvensom, i fall experimenten äro af plågsammare beskaffenhet, att djuren dödas före uppvaknandet, att eurare under inga vilkor får användas såsom döfningsmedel, samt slutligen att vivisektionerna, om möjligt, ställas under vederbörlig kontroll. Det är på dessa, af mig nu anförda skäl jag, Herr Talman, yrkar bifall till motionärens förslag.

I detta anförande instämde Herrar *N. Olsson* och Friherre *Koskull*.

Herr Grefve Björnstjerna anförde: Herr Talman! Mine herrar! Jag skall helt kort söka att besvara min kamrat på stockholmsbänken. Troligtvis var han icke här, när jag började mitt anförande. Jag började nemligen med att erkänna, att jag — om jag får begagna samma militäriskt taktiska uttryckssätt som han — förledd af en oriktig rapport först intagit en för utsträckt anfallsställning, men att jag, upplyst om rätta förhållandet, genast dragit mig tillbaka i en lätt försvarbar position. Jag anser nemligen fortfarande, att, om antalet djur, som vivisekeras i hela riket, vid alla tre medicinska läroanstalterna tillsammans icke utgör mer än en å två hunder jemte ett tjugotal kaniner om året, så behöfves visst icke för bevarande af till försök afsedda djur här vid Karolinska institutet de tre omnämnda källarne, hvaraf de två icke äro obetydliga. Afsigten dermed måste således vara att öka försöksdjuren antal.

Men när jag nu, som sagdt, intagit en mera tillbakadragen ställning, finner jag deremot, att min motståndare uppryckt i en ganska vågad position, den jag finner mig föranledd att genast anfalla. Talarren på stockholmsbänken sade nemligen, att den medicinska vetenskapsens alla framsteg grundade sig på vivisektionen. Ja, hyser man denna åsigt, då är gifvet, att allt skäl finnes att framgå på den beträdda vägen, ju hastigare ju bättre, för att sålunda föra vetenskapen vidare framåt. Då är det icke skäl att hålla sig endast till det nuvarande lilla antalet djur, utan bör man då öfvergå till de storartade försök, som min motion afsåg att förhindra.

Talaren sade vidare, att, ville man draga fram exempel på alla grymheter, som af vivisektorer begåtts sedan 50 år tillbaka, skulle deraf visserligen framstå en förskräcklig men en lika vilseledande taffla, som om man genom att framhålla alla misstag, som inom kavalleriet gjorts under samma tid, ville förorda detta vapens afskaffande. Men så har jag icke gjort; jag har icke äberopat författare från längre tid tillbaka än från 1876 och från 1876 till 1884: det gör 8, icke 50 år. Hvad åter angår de för vivisektionen ofördelaktiga omdömen, som jag omnämnt, äro dessa alla fällda af fackmän. — Jag har deremot icke framhållit Lawson Tait som någon särskildt framstående läkare, jag uppgaf endast, att han var öfverkirurg vid kvinnohospitalet i Birmingham, jag hvarken kan eller har yttrat mig om hans vetenskapliga kunskaper, det är saker, som jag icke känner till, jag har deremot nämnt, att Tait säger, det Harveys upptäckt af blodcirkulationen icke blef fullt bevisad förrän genom senare mikroskopiska undersökningar. Detta och

ingenting annat har jag härom sagt. Att deremot söka nedsätta alla andra af mig åberopade auktoriteter, såsom talaren gjort, detta tycker jag icke vara riktigt. Det påminner om hvad Paul Bert, enligt den af Professor Holmgren utgifna skrift, med vanligt franskt öfversitteri yttrar om olika tänkande. Det lyder så här: »Några charlataner med en viss känslsamhet, hvilka slösa på hundar och hästar, som undergå vivisektion, all den ömhet, som de spura, då det är fråga om deras likar eller till och med deras närmaste anhöriga, hafva snart blifvit demaskerade». Hvilka äro väl nu dessa charlataner? Jo Nélaton, vår tids skickligaste kirurg, Charles Bell, en person, som äfven Herr Key medgifver hafva varit framstående i sitt fack, åtminstone ända till dess han icke ville fortsätta med vivisektionen, slutligen Hyrtl, österrikes utmärktaste läkare. Herr Key påstår visserligen, att det endast var missbelåtenhet med vivisektorenes bullrande närhet, som framkallat motviljan mot sjelfva saken. Men männe icke detta är att göra den utmärkte mannen orätt? Namnet charlatan torde hvarken han eller andra af mig anförde förtjena.

Det förefaller mig deremot ganska märkligt, att så framstående vetenskapsmän icke skulle insett vivisektionens stora betydelse, om det verkligen så vore, att hela den medicinska vetenskapen numera är grundad derpå. Talaren på stockholmsbänken gjorde, vidare den anmärkning, att med försöken vid veterinärinrättningarne i England afsågs icke vivisektion utan endast att förskaffa eleverna handskicklighet. Ganska riktigt. Det är just för att begränsa dylika öfningar, som 6:te mom. i mitt förslag tillkommit. Jag skulle kunna berätta, huru man gått till väga i Alfort för att förskaffa sig denna handskicklighet, huruledes man till exempel anställde sextiofyra olika operationer på samma olyckliga djur. Just dylika upprepade försök äro numera förbjudna i England. Beträffande detta sträfvande efter handskicklighet så väl hos veterinärer som läkare, vill jag påminna om hvad en engelsk militärläkare yttrat inför parlamentskomitén. Han sade, att, ehuru han deltagit i tre allvarsamma krig, hade dock det förfärligaste, han skådat, varit det, som han fått se inom professor Magendies laboratorium. Det allra värsta der var dock, när professorn efter slutadt experiment vände sig till eleverna och pekande på det sargade men ännu levande djuret yttrade: varen så goda, mine herrar, öfven eder; öfven eder. Hvad derefter följde, kan lättare förstås än beskrivas.

När Herr Key påstod, att antagandet af den engelska lagen skulle der hafva omöjliggjort den fysiologiska forskningen, synes detta påstående vara minst sagt något öfverdrifvet, i synnerhet då män, sådana som Virchow, Ludvig och Ruprecht, sjelfva anse, att begränsning i vivisektionerna kan och bör utan men för vetenskapen ega rum. De senare säga till och med, att, om den engelska lagen antoges i Tyskland, skulle vivisektionerna der utan skada minskas med 90 procent. Om man går till den af Herr Professor Holmgren utgifna och åt Kammarens ledamöter utdelade skrift, så skall man deri finna rätta orsaken, hvarför herrar fysiologer i England äro så gramse mot lagen. M:r Forster, en engelsk vivisektor, säger nemligen: »systemet med bemyndiganden har faktiskt gjort slut på alla undersökningar, som fordra bemyndiganden. Ett högst betydligt antal personer vägra att underkasta sig

Angående särskild lag i fråga om plågsamma försöks anställande på levande djur i och för vetenskapliga ändamål.
(Forts.)

*Angående
sörskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.*

(Forts.)

hvad de anse för en chikan eller vilja icke utsätta sig för trakasserier, som följa med en ansökan.» Herrar vivisektorer äro således förargade öfver att nödgas begära tillstånd att vivisekera äfvensom öfver att nödgas verkställa sina arbeten under öfverbevakning i stället för att få i sitt eget hem, genast i det ögonblick de fått en idé, verkställa sina experiment.

Jag får säga, att jag för min del icke kan finna, att vetenskapen kan lida af en begränsning, sådan som denna, endast afsedd att förekomma dessa öfverdrifter, mot hvilka så väl den allmänna opinionen som pressen i England så enstämmigt upprest sig.

Herr Hedin: Herr Talman! Jag skall blott tillåta mig att göra ett par allmänna anmärkningar om frågan i dess helhet och om det försvar för vivisektionerna, som här blifvit fördt. Då jag i likhet med Herr Grefve Björnstjerna, samt Herrar Lindmark, Grefve Sparre och Fredenberg funnit mig föranlåten att resa mig från de anklagades bänk, vill jag äfven se litet på anklagelseakten. En professor vid medicinska fakulteten i Upsala har ansett lämpligt att i en brochyr, som för några dagar sedan här utdelades, upplifva minnet af en beryktad ströskrift, som, då vivisektionsfrågan för några år sedan behandlades i svenska Riksdagen, utdelades åt Kammarens ledamöter, hvilken brochyr var författad af en professor vid Karolinska institutet. Jag läser i slutraderna af förordet till först nämnda brochyr följande ord: »Tron på vårt folks sunda omdöme och sans samt tvifvel på dess lust att på allvar vilja skada vetenskapen och bära hand på forskningens frihet hafva förestafvat offentliggörandet af dessa blad». Nu veta vi således hvad vi hafva att rätta oss efter. Om jag nemligen känner mig upprörd af att de — enligt autentiska beskrifningar — af en Claude Bernard, en Magendie m. fl. föröfvade missgerningar, missgerningar så fasansfulla, som några, med hvilka kriminallagstiftningen och kriminallagskipningen någonsin tagit befattning, missgerningar i vetenskapens förnedrade namn, blifvit ostraffadt begångna, då, Herr Talman, är det illa bestäldt med mitt sunda omdöme och min sans, då är tydligt och klart, att jag på fullt allvar vill skada vetenskapen samt bära hand på den vetenskapliga forskningens frihet. Kanske, att döma af hvad här nyss blifvit yttradt, kommer jag att räknas till deras antal, hvilkas motstånd mot vivisektionen antages beror deraf, att de äro »nervösa och fallit i pietismens händer». Den förra beskyllningen skall jag bära mycket lätt, först och främst därför, att den är sann, och vidare emedan jag anser den icke vara synnerligen farlig; den senare åter är väl icke grundad men kan, äfven den, uthärdas i sällskap med den berömde vetenskapsman i Wien, som förklarar sig emot vivisektionen.

Man låter oss förstå, att det är de i frågan intresserade vetenskapsmännen, endast de, som böra få yttra sig i denna sak. Jag vågar emellertid tro, att en vacker dag så väl i vårt land som i andra länder en reaktion skall resa sig emot vetenskapens, jag menar naturvetenskapens högtrafvande anspråk. Ibland de uppgifter, som denna vetenskap ställer upp för sig i våra dagar, saknar jag en, som är fullt så vigtig som någon annan. Jag begär icke, att den skall blifva ödmjuk, icke ens, att den skall blifva anspråklös, men att den skulle kunna

besluta sig för att inskränka sig till något så när måttliga och menskliga anspråk. Den skulle kanske göra det, om den litet mera betänkte den historiska utvecklingen, men för denna hafva, som bekant, naturvetenskapsmännen icke sinne. Om vetenskapens målsmän det gjorde, skulle de på hvarje blad af vetenskapens historia finna bekräftelse på, att det, som i går var höjdpunkten af vetenskaplig vishet, hvad som då var ett för alla tider förvärfvadt lysande resultat, det blef dagen efter benämndt en dumhet. Sådant händer inom alla vetenskaper, jag medgifver det. Det, som en gång i historien gälde för sanning, är en lögn i dag. Inom filosofien hafva systemerna så vexlat, att Geijer hade goda skäl då han sade: »strunt i systemerna!» Ser man icke nu — detta hafva sakkunnige uppgifvit om en utmärkt författare, som skrifer i »Acta mathematica» — att till och med den vetenskap, som väl mer än de andra skulle anses vara försäkrad om en regelbunden utveckling, har sina revolutioner; en sådan säges ju nu förestå inom matematiken. Jag vet icke mer än en vetenskap, som är tryggad mot hvalfningar, det är teologien, ett stillastående vatten, som ruttnar och stinker. Har icke juridiken sina revolutioner? Må den, som inbillar sig, att den namnkunnige tysken Ihering är en konservatismens förkämpe i det Bismarckska Tyskland, må han studera »Das Zweck im Rechte», och han skall finna att författaren är en revolutionär af första ordningen, så professor han än är. Det var en tid då juristerna — med teologiens sanktion — försvarade tortyrens berättigande i lagskippingen. Nu förefaller oss detta fasansfullt. Vi darra vid beskrifningen om de ogerningar, som då bedrefvos i rättvisans och religionens namn. Likasom en revolution i detta betraktelsesätt egt rum, förestå oss sådana revolutioner säkerligen ännu på alla forskningsområden. Det har funnits en tid — det är icke för så länge sedan, icke så långt tillbaka som i medeltiden, som icke hade några sundhetskommisioner — då en Kongl. svensk sundhetskommision föreskref såsom botemedel för den tiden gångbara hetsiga sjukdomar, att man skulle bland annat »koka en kodyngevassla, hvaraf flitigt drickes» — förvälla »fåreträck» och saften deraf utpressa, hvilken drickes med svagdricka eller ölost — pressa saften af nyss fäld hästedynga (»i synnerhet hålles den för bäst som kommer af en svart hingst») hvaraf några skedblad, uppblandade med vassla eller hafresoppa, på en gång intages. Vidare skulle man begagna pulfver af gäddekäftar m. m. Ja, mine herrar, vi skratta nu åt detta; den dag kan varda kommande, då man skulle skratta åt försvaret af vivisektionen, så vida man icke lyckligtvis i stället skulle finna det så odiöst, att man måste rysa och gråta. Man pretenderar från naturvetenskapsmännens, nej från fysiologernes håll, att det är de sistnämnde, och endast de, som ega rätt att yttra sig om denna sak. Endast fysiologerne skulle vara »sakkunnige», och inga andra. Nej, det är icke sant, jag bestrider detta. Ty för mig är icke frågan, hvad verklig eller förment nytta vivisektionen har gjort, utan för mig är frågan den: låter den sig förena med rätt, med moral, med mensklighet? Och att svara på denna fråga, härtill har jag och hvilken icke-naturvetenskapsman som helst lika god rätt, som någon annan människa på jorden. Om denna sak har jag lika god rätt, som någon annan, att hysa, uttala och förfäktat en mening i strid emot all världens medi-

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.*

(Forts.)

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
lefvande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.*

(Forts.)

cinska fakulteter; och jag bestrider, att vivisektionen låter förena sig med rätt, moral och mensklighet.

Detta var den allmänna anmärkning, jag ville göra om frågan i dess helhet. Vidare vill jag säga, att motionen icke riktigt tillfredsställer mig, ty jag hoppas på den dag, då man icke inskränker utan då man absolut förbjuder vivisektionen.

Härtill vill jag blott lägga ett ord, en allmän anmärkning om försvaret i dag för vivisektionen. Den ärade talare, som tog ordet näst efter motionären, yttrade, att han ginge att eröfra motionärens operationssas, men jag skall tillåta mig att påpeka, att han under denna expedition förlorade sin egen. Han har sagt och försäkrat oss, att här i Sverige har vivisektionen alldeles icke någon sådan utsträckning, så att det vore värdt att i minsta mån jämföra den, kvantitativt taget, med vivisektionen i utlandet. Han har vidare försäkrat oss, att man bedöfvar djuren, och han har för det tredje sagt, att, när så undantagsvis icke sker, så inskränkas de smärftulla experimenten till några korta stunder. Men om allt detta är grundadt — och jag förmodar att så är i Stockholm, fastän visst icke på ett annat laboratorium i Sverige — hvad borde då slutsatsen blifva för den ärade talaren? Helt enkelt den, att han skulle yrka afslag å Grefve Björnstjernas motion därför, att den är *öfverflödig*. Men det var icke därför han yrkade afslag å motionen, utan därför att den skulle åstadkomma så stor skada och skulle vara ett det våldsammaste ingrepp i lifsvilkoren för den fysiologiska forskningen. Antingen är beskrifningen å vivisektionen i Sverige sann, och då är denna slutsats orimlig. Eller, om slutsatsen är riktig, då är beskrifningen ej träffande. Härigenom, genom denna själfmotsägelse, förlorade min ärade vän sin egen position. Och härmed skall jag yrka bifall till Grefve Björnstjernas motion.

Herr Thomasson: Jag skall, Herr Talman, till någon omvexling tala både kort och kallt. Jag talar nemligen såsom ledamot af Lag-Utskottet, hvilket fullkomligt passionsfritt behandlat denna brännande fråga. Den stälde sig för Utskottet mycket enkel. Sedan Riksdagen år 1881 till Kongl. Maj:t afåtit en skrifvelse med begäran, att Kongl. Maj:t ville taga under öfvervägande, huru vida icke vivisektionen borde antingen alldeles förbjudas, eller utöfningen deraf genom lagbestämmelser begränsas och underkastas offentlig kontroll, förklarade Kongl. Maj:t efter alla vederbörandes hörande, att för det dåvarande något skäl att ingripa icke förefunnes. Motionären förklarar, att detta beslut då var fullkomligt riktigt, men, säger motionären, sedan dess har tillkommit något, som gör en lagstiftning af nöden, och detta något är att källarvåningen i Karolinska institutets hus inredes till förvaringsrum för till vivisektioner afsedda djur. Vi läto oss då i Utskottet angeläget vara att taga reda på saken och erforo, hvad talaren på Stockholmsbanken här meddelat, nemligen att icke större utrymme dertill användes än hvad som var oundvikligt nödvändigt, för så vidt vivisektioner öfver hufvud skola kunna ega rum. Vivisektioner vill motionären för ingen del förbjuda; han vill blott förbjuda deras missbruk. Men den ärade motionären har icke visat för Utskottet och ej heller i dag för Kammaren, att sådant missbruk i *vårt land* egt rum, och förr än detta

ådagalagts, bör lagstiftningen icke taga något steg för vivisektionens inskränkande. Detta skulle vara att lägga obehörigt hämmande band på det medicinska studiets utveckling, det skulle vara att, i afsigt att skydda djuren mot plågor, kasta stenar i vägen för dem, som gjort till sitt lifs uppgift att bereda skydd åt både människor och djur mot plågor och lidande, och det skulle derjemte vara att kasta i ansigtet en beskyllning för råhet och grymhet på personer, som af sin pligt mot den vetenskap, de äro satta att vårda, finna sig tvingade att begagna detta forskningsmedel, en beskyllning så mycket mera orättvis och kränkande, som de fleste af dessa män äro icke blott berömda i sitt fack, utan på höjden af tidens allmänna bildning och ofta synas i spetsen för våra dagars bästa humanitära sträfvanden. Jag vet mycket väl, att under den upphetsade stämning, som för närvarande råder, man icke vill lyssna till ett lugnt och oveldigt bedömande af frågan, men när agitationens storm lagt sig och sinnena återvunnit jemvigt, kunna vi säkert alla sluta oss till den uppfattning, universitetskansleren uttalade år 1881 i sitt med anledning af Riksdagens skrifvelse afgifna utlåtande. Sedan han redogjort för de akademiska myndigheternas och Karolinska institutets yttrande i saken, sammanfattar han sin egen mening i följande ord, som jag med Kammarens välvilliga tillstånd nu skall uppläsa:

»Icke blott på grund af den auktoritet, som måste tillerkännas vitsorden af de begge universitetens medicinska fakulteter och Karolinska institutets lärarekollegium, då dessa äro så väl inom sig som sins emellan enhälliga samt öfverensstämma, efter hvad jag har mig bekant, med Svenska Vetenskaps-akademiens af Eders Kongl. Maj:t infordrade yttrande i ämnet äfvensom med den lika enhälligt uttalade uppfattningen af den i London sistlidna år hållna kongress, som var besökt af 3,200 läkare, bland hvilka ett stort antal af de utmärktaste från alla länder, utan äfven på grund af det för mig öfvertygande innehållet af nu bilagda utlåtanden, kan jag icke annat än antaga, att anställandet af sådana försök å lefvande djur, som kallas vivisektioner, redan varit den medicinska vetenskapen till största gagn och är för dess vidare större framsteg oundvikligt.»

»Vid sådant förhållande skulle ett förbud emot vivisektion icke kunna försvaras med mindre än att det påkallades af en högre sedlig pligt. Men frågan om människans pligter emot djuren torde icke böra prövas ensamt i förhållande till den vetenskapliga forskningen. Så länge människan tillerkänner sig rätt att fritt förfoga öfver djuren äfven för sina lägre behof, vore det icke följdriktigt att förneka denna rätt, då det gäller högre ändamål; och fränsäger man människan rättigheten att tillfoga ett djur smärta, lär man väl sväriligen kunna tillägga henne rättigheten att taga ett djurs lif. Hvad sedligheten på mennesklighetens nuvarande standpunkt bjuder är att hvarken göra det ena eller det andra onödigtvis eller på ett sätt, som tillfogar djuret ett större ondt, än som för tillfredsställandet af ett människans verkliga behof är oundvikligt. Denna uppfattning har hos oss funnit sitt uttryck i en lag, som stadgar straff för den, som i en behandling af egna eller andras kreatur visar uppenbar grymhet, och denna lag gäller med rätta lika

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.
(Forts.)*

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.*

(Forts.)

mycket för vetenskapsmannen som för andra. Är det nu så, att all vivisektion är en uppenbar grymhet, så är den redan i lag förbjuden, åtminstone i fråga om alla de djur, som lagen hittills tagit i hägn. Kan åter vivisektionen anställas både med och utan grymhet, så träffas den alltid i förra fallet af lagens bud. Finnes lagen i något afseende vara för inskränkt eller icke nog sträng, så må den utsträckas eller skärpas, men icke endast emot vetenskapsmän, utan emot alla, helst den misshandel af djur, som föröfvas i vetenskapens tjänst, är, såsom anmärkt blifvit, försvinnande liten i jmförelse med den, som eger rum för andra ändamål, hvarpå såsom exempel blott torde behöfva anföras de ytterst plågsamma stymplingar vissa husdjur i tallös mängd underkastas i landtbrukets och ekonomiens tjänst eller endast på grund af ett nyckfullt mod.»

»Ehuru jag på dessa grunder måste i underdånighet afstyrka all *särskild* lagstiftning till förbud eller inskränkning af vivisektion, är jag dock långt ifrån att misskänna de ädla uppsåt, som väckt frågan till lif; och det är ty värr sannolikt, att den ifver, hvarmed hon blifvit omfattad, till någon del framkallats af en nog långt sträckt hänsynslöshet, som vivisektorer, om än, så vidt jag vet, icke i Sverige, låtit komma sig till last. Jag ser i såväl dessa, som andra bemödanden för ett ömsintare behandlingssätt af djuren uttrycken af en stigande humanitet, som allt mera gör sig gällande och som efter min tro skall blifva ett verksammare medel än några lagbud eller reglementerade kontroller till ernående deraf, att mensklighetens fordringar icke vid vivisektionen varda förbisedda. För ingen torde det vara angelägnare än för läkaren att icke stämplas såsom rå och hårdhertad; och i samma mån som allmänheten med afsky betraktar hvarje hjertlöst djurplågeri samt med ett misstänksamt öga söker följa de försök, som anställas på levande djur, skola desamma antagligen komma att inskränkas till de fall, då de påkallas af högre vetenskapligt intresse och afven då utföras på det sätt, som med minsta möjliga plåga för djuren kan leda till ändamålet.»

Det är, Herr Talman, icke universitetskanslerns auktoritet, jag vädjar till, det är den nuvarande universitetskanslerns, af sann humanitet kännetecknade personlighet, som förlänar vikt åt detta yttrande. Det var år 1882 han afgaf detta utlåtande, hvari han afstyrkte all lagstiftning angående vivisektionen. Sedan dess hafva inga förändrade, på frågan inverkan förhållanden inträffat. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Lyttkens: Grefve Sparre yttrade i sitt föredrag icke en utan flere gånger, att i vårt land icke något missbruk i afseende å vivisektionen egde rum, men det oakadt ville han, att Kammaren skulle besluta i enlighet med motionärens förslag för att få en opinionsyttring i frågan. Att få en opinionsyttring i en sak, der icke något missbruk egt rum, det är något, som jag ej kan förstå, och att stifta någon lag i denna fråga i enlighet med motionärens förslag lär icke heller gå för sig, då Första Kammaren afslagit motionen.

Hvad sjelfva saken beträffar, skall jag ej yttra mig om densamma; jag vill alldeles icke söka uttala något omdöme om vivisektioner i all-

mänhet. Men då jag af en utaf talarne på stockholmsbänken, som jag anser vara den i denna Kammare mest kompetenta auktoriteten, hört, att endast ett ringa antal djur underkastas plågor för vetenskapliga ändamål, vill jag ej vara med om att stifta någon särskild lag hvarken att hindra eller tillåta vetenskapsmän att utöfva djurplågeri, utan allmänna lagen får väl gälla för dem som för alla. Ty skulle vi stifta en undantagslag för dem, borde vi äfven, och kanske med större skäl, stifta en sådan för dem, som plåga djur för sitt nöjes skull, ty dessa äro både flera och mycket grymmare. Det finnes nemligen något, som kallas för jagt och fiske, och jag frågar, om ej detta är djurplågeri, förutom det att dervid långt flere djur underkastas lidanden än vid vivisektionerna. Tro kanske herrarne ej, att jagten, detta nöje, som en skald kallat ett nöje för furstar, för män och för hjeltar, är djurplågeri? De arma djuren hetsas med hundar, under det jägaren försedd med nutidens fullkomliga vapen lurar från ett bakhåll på att få skjuta det stackars djuret. Och detta skall vara en ära och kallas för hjeltedater! Men ännu värre djurplågeri existerar vid fiske. Först trädes den arma masken lefvande upp på kroken, och sedan fisken slukat och sväljt denna, rifves den ut så att inelfvorna följa med. Och sedan dödas icke ens fisken genast utan kastas i båten för att der långsamt dö. Sådant allt är djurplågeri och sådant bedrifves oftast för nöjes skull, ty de, som bedrifva jagten och fisket för sin närings skull, gå sällan så grymt till väga som de, som drifva det för nöjets skull, de må nu vara söndagsjägare och söndagsfiskare eller verkliga sportmän. Men det finnes också flera andra arter af djurplågeri, som jag dock nu ej vill närmare skildra eller upprepa. Jag vill blott framhålla några af dem. Vi talade t. ex. på förmiddagen om, huru kavalleriet under lustlägren — förlåt, jag sade fel, jag menar öfningslägren — jagta hästarne, så att en eller annan af dem faller och ligger på marken och flämtar och ej kan resa sig upp, och de öfriga af öfveransträngning knappt förmå att äta genast de få hvilat. Det har sagts, att detta är nödvändigt för att öfva truppen. Det är möjligen nödvändigt i krig men ej i fred. Härpå vill jag nu ej inlåta mig. Men hvad som gläder mig, det är att de, som visa sig mest ömtaliga och äro mest ifriga för att något vetenskapligt djurplågeri ej må ega rum, äro militärer, ty då hoppas jag att få se äfven dem som fredsvänner, och att krigen med allt deras djur- och människoplågeri skola sedan upphöra.

Det vore lyckligt, om *alla Europas militärer* kunde komma till den åsigt, att intet krig får eller bör föras, utan fred och enighet råda mellan alla folk; menkligheten skulle då ej behöfva underkastas dessa hemska fador, plågor och olyckor, som krigen medföra, och nationerna skulle ej behöfva underkasta sig dessa stora uppoffringar för att hålla de stora arméerna.

Jag erinrar mig ännu ett annat slags djurplågeri, som för icke länge sedan varit understödt af Riksdagen, nemligen kapplöpningarne. Detta är djurplågeri från det hästen börjar att tränas, tills han kanske stupar på kapplöpningssbanan, och dess ändamål är, såsom det heter, att befördra den högre hästafveln eller för att förbättra fullblodshästracen, således icke att förbättra hästar för vanligt behof, icke heller för något vetenskapligt ändamål. När vi icke hafva någon speciel lagstift-

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levfande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.*

(Forts.)

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.*

(Forts.)

ning för alla dessa arter af djurplågeri utan tvärt om stundom understödja dem, till och med med statsanslag, vill jag icke vara med om att göra en opinionsyttring mot dem, som i vetenskapens tjänst nödgas underkasta ett djur plågor, helst jag är öfvertygad om, att dessa vetenskapsmän icke göra det för sitt nöjes skull. De stå icke ens såsom jägarne och se på med förtjusning, huru en hare jagas, utan gå kanske ofta med smärta till sina vivisektioner för att föra vetenskapen framåt. Jag tror icke heller att, såsom en talare på stockholmsbänken yttrat, vivisektionerna äro så alldeles öfverflödiga.

Af alla dessa anledningar och då jag, som sagdt, icke kan vara med hvarken om en opinionsyttring mot vetenskapsmän eller att göra en undantagslagstiftning för dem, så vill jag, äfven med risk att icke få några bravorop ens från läktaren, yrka bifall till Utskottets förslag och afslag å motionen.

Herr *Magnusson* instämde med Herr *Lyttkens*.

Herr *Key*: Jag skall försöka fatta mig så kort som möjligt. Det första jag har att göra är att återeröfra den position, som min ärade vän och kamrat på denna bänk förmenade att jag förlorat. Jag hyser mycket stor respekt för hans logik, men i afton kände jag icke igen den. Jag har i mitt förra anförande visat, att motionären ej haft något fog för sitt förslag, samt att vivisektionen hos oss sker så mildt och att det icke finnes någon anledning att mot den samma stifta en lag, hvilken skulle, såsom erfarenheten i England utvisar, verka i hög grad hämmande på forskningen, hvarföre jag yrkade afslag på motionen. Och härigenom skulle jag hafva förlorat min egen position, under det jag eröfrat motståndarens. Finnes det, mine herrar, en enda ibland eder alla i denna Kammare, som kan gilla en sådan logik? Min ärade vän meddelade från läkarekonstens äldre dagar några recept, egnade att sprida löje öfver denna konstns äldre skeden. Ja väl, mine herrar! Han har rätt uti att framkalla edert löje öfver den medicin, som var sådan, och! hon var sådan, innan hon vid sin forskning använde just den exakta metod, hvarom här är fråga, hon var sådan, innan hon använde försök på djur. Jag är min ärade vän särskildt tacksam för den oväntade handräckning han gifvit mig, genom att lemna mig tillfälle att rätt påtagligt för eder framhålla detta faktum. Åt vivisektionen och de resultat, man genom den vunnit skrattar man ej, min ärade vän, och skall ej heller i kommande tider någonsin skratta.

Af hvad de föregående talarne i öfrigt yttrat skall jag här blott bemöta några få punkter.

Herr *Grefve Björnstjerna* har återigen varit synnerligen olycklig i sina uppgifter, då han här uppträd med det påståendet, att *Virchow*, *Ludwig* och *Rupprecht* skulle begärt införandet i Tyskland af den engelska vivisektionslagen. De hafva aldrig gjort detta, mine herrar, och det är mig oförklarligt att *Grefve Björnstjerna* kunnat påstå något sådant. Jag ber honom läsa det anförande, som jag här håller i min hand, och som *Virchow* höll i tyska riksdagen, när frågan der förevar, och jag hänvisar dessutom till *Virchows* anförande vid kongressen i *Amsterdam* och hans utförliga föredrag i denna fråga vid den stora

kongressen i London. Ingenstädes uttalar han sig för den engelska lagen, hvilken han deremot på det kraftigaste bekämpar. Resultatet af hans föredrag på kongressen i London var, att 3,200 läkare *enhälligt*, herr motionär, förklarade vivisektionen nödvändig för de medicinska studiernas framsteg, och att läkarevetenskapen står till den i en ytterst stor förbindelse samt att den icke kan undvaras. Angående hvad min ärade vän Herr Fredenberg anmärkte om fysiologiska laboratoriernas beskaffenhet och deras hemliga tortyrkamrar, vill jag förklara, att der alls icke finnas några sådana, och att alls inga hemlighetsfulla undersökningar bedrifvas i dessa laboratoriernas arbetsrum. För Herr Fredenberg och hvem som vill stå de ständigt öppna. Det har utgjort föremål för vår stora förvåning, att icke någon af dessa djurskyddsföreningars medlemmar en enda gång gjort oss den äran af ett besök för att på ort och ställe öfvertyga sig om med hvad verkligt skäl det är som de försöka röra upp stormhvirflar omkring oss. De skulle varit ytterst välkomna, och icke ens den minsta källarevrå skulle dolts för dem, ja, icke ens en råtta, om hon händelsevis funnits der.

Grefve Sparre förebrädde mig, att jag kommit upp på ett berg, men sjelf klef han upp i stjernerymden och nedslungade derifrån sina ljungande bannstrålar mot oss arme syndare, som försvarat att vivisektionen användes vid undervisningen. Grefve Sparre torde bemärka hvad som står i vårt yttrande, nemligen att sådana försök med ytterst få undantag göras å grodor, och att dessa grodor i de flesta fall blifvit strax förut dödade eller gjorda känslolösa. Det torde vara något skäl att fästa uppmärksamheten på detta, och jag tror icke, att mine ärade kamrater i denna Kammare skola anse den af Grefve Sparre anmärkta omständigheten vara ett tillräckligt skäl för att ingå till Kongl. Maj:t och begära en lag.

Jag ber att med anledning af hvad här sagts i allmänhet få yttra några ord. Det hjälper icke, lifvet är hårdt och kampen för tillvaron är hård, det ena djuret lefver på det andras bekostnad. Äfven vi människor äro hänvisade dertill. Vi taga oss rätt att använda djuren till vår egen individuella fördel, till vår nytta, vårt nöje, ja, för att tillfredsställa våra nycker, och huru mycket lidande, huru mycken smärta tillfoga vi dem ej härvid, på mångfaldigt skiftande sätt. Men högre än rätten att använda dem för individens skull måste den rätten stå att använda dem i ett stort flertal, ja i samhällenas, i hela mensklighetens intressen. Träder jag blott ej någon annans rätt för nära, och jag får lust att äta upp ett djur, så tager jag dess lif, och detta för visso ej alltid på det minst plågsamma sättet. Får jag lust att kläda mig i dess pels, så dödar jag det. Jag får den nycken, att jag vill smycka mig med en skinnpels, och hundratals af dessa skogens små oskyldiga och vackra varelser få offra sina lif för att tillfredsställa min nyck. För grannlåts skull använder jag djuren så mycket jag vill. Allt detta är rätt och passande. Och sedan för nöjets skull! Huru tillåter man sig ej att plåga djuren för att få ett uppfriskande nöje. Vi hafva nyss hört Herr Lyttkens tala om, huru man låter den vilda jagten gå, ja låter den gå i timmar, innan man faller djuret. Detta kallas sport, ja till och med en ädel sport att hetsa hundar på djuren. Men hafven I, djurskyddets vänner, betänkt, hvilka dödsqval det

Angående särskild lag i fråga om plågsamma försöks anställande på lefvande djur i och för vetenskapliga ändamål.

(Forts.)

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.*

(Forts.)

jagade djuret måste utstå, innan det faller? Och huru många djur skadskjutas ej? Jag vågar påstå, att ensamt skadskjutningen af djur vid jagter i Sverige åstadkommer långt mera lidande för djur än alla våra vetenskapliga laboratorier tillsammans någonsin komma att göra. Och slagten sedan! Huru förlänges ej djurens lidande dervid genom de olämpliga och oskickliga sätt, på hvilka slagtingen i allmänhet försiggår. Omkring 3½ million djur slagtas årligen i vårt land. Hvad skuld bära vi ej för de onödiga och svåra plågor, den medför genom att ej rätt handhafvas!

Jag vill i detta sammanhang med några ord beröra en annan art af djurplågeri, som jag förut endast i förbigående omnämnt, nemligen kastrationen. Detta är en bland de smärtsammaste operationer, som kunna göras, och den företages i ojemförligt större skala än vivisektionen. En så svår operation eger sällan rum på ett fysiologiskt laboratorium, vid den användas inga bedöfningsmedel, och smärtan ökas ofta genom ett rått och oskickligt utförande af operationen. Och hvad åstadkommer man derigenom? Jo, man låter en invalid gå genom lifvet, stympad och beröfvad känslan af kraft och mandom! Man kastrerar djuren för att de skola blifva spaka, lätt handterliga och tama, eller för att de skola kunna släppas ut på bete, eller för att de skola hålla sig hemma, såsom till exempel i fråga om hundar. Eller kastrationen afser blott att köttet skall blifva fetare och mera fint i smaken. Man har numera börjat göra motsvarande operationer äfven på feminina varelser. Och detta för sådana ändamål! Allt detta är tillåtet och anses hvarken strida mot religionens eller moralens lagar. Döden följer ej sällan på en sådan operation. Kastrationen företages, som jag nämnde, i en ofantligt stor skala. I vårt land kastreras årligen mellan 500,000 och 1 million djur, i Danmark omkring 500,000 och i Tyskland 11 millioner. Hvad betyda de 100 kaninerna, de 2 till 4 hundarne och de tusen grodorna i jämförelse härmed? Och, mine herrar, huru ställer det sig med fisket? För att ej tala om allt annat plågeri, som dermed står i samband, vill jag blott erinra om att man låter, då man fiskar med levande bete, de fiskar, som utsättas till lockbete, gå, genomstungna af en krok, genom timmar och dagar, tills de gripas af den roffisk man vill fånga, eller till sist pinas till döds. Hvad är de 1,000 grodornas lidande mot detta? För visso utöfvar hvar enda fiskare i vårt land mera djurplågeri än som förekommer vid de fysiologiska laboratorierna.

Men hvad särskildt grodor och fiskar beträffar, så var det aldrig meningen hos den engelska kommission, som en talare här åberopat, att dessa djur skulle vara inbegripna under lagens skydd. Kommissionen föreslog nemligen, att från dess tillämpning skulle vara undantagna försök på *kallblodiga* djur, till hvilka grodor och fiskar höra; men genom påtryckning af en fanatisk agitation gjorde regeringen en hel del ändringar i den af kommissionen föreslagna lagen, hvarigenom denna blef långt strängare och någonting helt annat än hvad kommissionen velat vara med om. Bland de nämnda ändringarne var äfven den, att ordet *kallblodiga* utbyttes mot ordet *rygggradslösa*; grodor och fiskar blefvo sålunda indragna under lagens skydd, och undantagna blefvo blott maskar, insekter och dylika djur.

Mine herrar! Jag ber att få upptaga eder tid ännu några få minuter för att till sist med några slående exempel visa, huru ofantligt viktig vivisektionen är. Att fysiologien, som är läran om livvets företeelser, måste studeras på lifvet sjelft och icke på de döda, är väl alldeles solklart för hvarje oförvilladt omdöme. Fysiologien genomtränger hela medicinen. Jag vill nu icke gå allt för mycket in i detaljer, utan endast nämna, att det är först på sista tiden som forskningsmetoden med försöks anställande på djur blifvit så genomförd och utbildad, att den för medicinen börjat gifva de storartade resultat, hvartill vi i våra dagar varit vittnen. Sålunda veta vi till exempel, att man i alla tider sträfvat efter att utfinna sjukdomarnes orsaker, men förgäfves. På spekulatiöns och den rena empiriens vägar kunde detta ej lyckas, det utvisar årtusendens erfarenhet. I 30 år har nu forskningen pågått i en annan riktning för att kunna utröna dessa sjukdomsorsaker. Det var först under de senare åren af förra decenniet, som försöksmetoden nådde en sådan fulländning, att man kunde komma till ett lyckligt resultat i detta afseende. Det var studiet af mjeltbranden, som först förde oss dit, och nu upptäckta vi det ena sjukdomsgiftet, smittoämnet, efter det andra för våra mest farliga sjukdomar, febrarne och de förhärjande epidemierna. Och hvilka äro dessa gifter? Jo, såsom I nu väl alla veten, små lefvande varelser, de så kallade *bakterierna*. I förbigående vill jag nämna, att för att göra de försök på djur, som denna forskning kräfvat, fordras ej annat operativt ingrepp än en ympning, sådan som vid vaccinationen. Hvad tro herrarne det vill säga att hafva gripit sjukdomsorsakerna, smittämnen, på bar gerning, att hafva dem lefvande uppfångade i flaskor i sitt laboratorium, att kunna föröka dem efter behag, att kunna pröfva deras egenskaper och utransaka deras livsvilkor; att deraf draga slutsatser dels för att förekomma sjukdomar och kunna hindra epidemiens utbrott, dels för att, när sjukdomsfall inträffa, kunna hindra att hvarje sådant fall blir en händelse, hvarifrån sjukdomen vidare utbreder sig i allt större kretsar? Tack vare vivisektionen hafva vi nu kommit ända derhän, att vi till exempel i fråga om mjeltbranden kunna förändra sjukdomsgiftet eller bakteriernas egenskaper på sådant sätt, att vi genom inympning af dem i en mildare form kunna göra våra husdjur oemottagliga för denna svåra sjukdom. Detta är en af Pasteurs stora upptäckter, vunna genom vivisektionen, och ej blott för mjeltbranden utan äfven för andra sjukdomar, hittills endast bland djuren, har man på samma sätt af sjukdomsgiftet sjelft gjort ett skyddsmedel. Grefve Sparre anhöll i barmhertighetens namn, att mot vivisektionen skulle lagstiftas. Jag vill också anropa barmhertigheten både för människor och djur och i deras namn anhålla, att man måtte låta denna forskning få fortgå. Vi höra här i Sverige ej så synnerligen mycket om mjeltbranden, som hos oss ej har stor utbredning, men af de uppgifter, som föreligga från andra länder, kunnen I finna, huru gräsligt denna sjukdom härjar. I distriktet Nowgorod i Ryssland dogo under loppet af fyra år i mjeltbrand 56,000 hästar, kor och får och 528 människor, och i Ryssland i dess helhet på ett enda år 72,000 hästar. I Frankrike hafva förr i medeltal dött omkring 10 procent af fåren och 7 å 8 procent af nötkreaturen i mjeltbrand. I vissa distrikt har dödligheten varit ännu mycket högre. Sålunda

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.*

(Forts.)

Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.

(Forts.)

gick den i departementet Cantal i Auvergne under svåra år upp till $\frac{1}{3}$ eller hälften af djuren, på en del ställen ända till 80 procent, och orter funnos, der boskapen alldeles utdog. Herrarne kunna här af finna, hvilken förfärlig landsplåga mjeltbranden är. Genom det mest trägna och ihärdiga arbete har man nu lyckats finna ett sätt att förekomma denna sjukdom, och detta är, som jag nämnde, inympning af sjukdomens eget genom odling förmildrade smittämne. Det är förvånande att höra Grefve Björnstjerna också i detta afseende lemna en vilseledande, för längesedan vederlagd uppgift, till hvilken jag snart återkommer för att belysa dess halt. När man uppträder 1884, bör man hafva reda på hvad som i den fråga man behandlar förekommit efter 1881, och ej utgifva, hvad som då kunde synas mindre afgjort såsom ännu stående på samma punkt. Hela denna upptäckt är ju blott några få år gammal. Så snart Pasteurs upptäckt af ympningen såsom skyddsmedel mot mjeltbrand skett, mottogs den i Frankrike med största hänförelse, och ympningen är nu så utvecklad derstädes, att år 1882 vaccinerades 348,870 får och 47,877 nötkreatur. Dödligheten har derefter nedgått bland fåren från 10 procent till 1,10, alltså en minskning till $\frac{1}{10}$; bland nötkreaturen är minskningen ännu större, eller från 7 å 8 procent till 0,24 procent, alltså till $\frac{1}{16}$. Hvad för betydelse detta har för distrikt, der mjeltbranden af ålder härjat, såsom i Auvergne, der förut på vissa trakter hela hjordar dogo ut, visar den omständigheten, att förhållandena der ändrade sig med ens, snabbt som man vänder en hand, så snart ympningen infördes. Mjeltbranden är der numera nästan helt och hållet borta. Herr Grefve Björnstjerna har talat om försöken i Österrike—Ungern, hvilka icke skulle hafva utfallit lyckligt. Det var så vid de allra första försöken 1881, men felet var ej metodens, detta har nu till fullo visats. Orsaken var den, att, då metoden der liksom i Preussen först försöktes, han ännu var ny och man kände ej allt hvad som vid dess användning på olika racer och i olika klimat var att iakttaga. Några dödsfall inträffade såsom följd af sjelfva ympningen, och här af föranleddes något tvifvel om metodens praktiska lämplighet. Man vann emellertid snart den nödiga säkerheten vid metodens användning och lärde sig att taga hänsyn till de olika ländernas djurracers olika känslighet för ympningen och att derefter rätta ympningsämnets styrka. De sista veckorna af år 1882 vaccinerades i Frankrike 16- å 17,000 djur utan ett enda dödsfall. I Österrike—Ungern afbrötos aldrig ympningarne, utan fortsattes med ifver, och jag håller i min hand en fullständig vederläggning derifrån af de första mindre gynsamma omdömena. Och huru låter det från Preussen? Koch, som uppträdde mot Pasteur, har måst gifva honom rätt. På ett gods i Preussen, der djuren ympades 1882, har dödligheten under första året nedgått bland nötkreaturen från 33,74 procent, som den förut under 3 år varit, till 2,41 procent, och bland fåren från 5,96 procent till 1,5 procent. På ett annat gods har den på samma tid efter ympningen nedgått bland nötkreaturen från 17,8 procent till 0,4 procent och bland fåren från 13,60 procent till 1,36 procent. Detta är något så storartadt och något, som bär sådana konsekvenser, att framtiden helt visst aldrig skall skratta åt den forskning, som nått så lyckliga resultat för menniskor och djur.

Såsom exempel på vivisektionens praktiska nytta ber jag att ytterligare få beröra några af dess på sista tiden vunna triumfer. I främsta rummet, hvad beträffar behandlingen af människans sjukdomar och lindrandet af hennes lidanden, står den antiseptiska metoden, grundad på Pasteurs och Listers upptäckter. Denna behandlingsmetod har omskapat hela kirurgien och blifvit en välsignelse för menskligheten. För tusental har den redan räddat lif och lemmar, förekommit smärta och lidande. Efter dess införande inom kirurgien var, såsom Professor Volkman säger, skillnaden mellan framgången af den kirurgiska behandlingen mot förr lika stor som mellan natt och dag. Volkman anför exempelvis att, innan den antiseptiska metoden infördes, medförde, under hans så väl som under hans företrädares vård, sådana svåra benbrott, der huden var skadad och benen voro blottade, döden i 40 procent, men efter denna metods införande behandlade han 135 personer med denna skada, utan att någon enda af dem dog i följd af skadorna; 2 dogo väl, men den ene af delirium och den andre af fettemboli, som icke berodde af benbrottet. Må hända åhörde några af herrarne Professor Rossanders föredrag i vivisektionsfrågan för ett par dagar sedan. Jag kan intyga riktigheten af hvad han der anförde om den antiseptiska metodens välsignelser. Ännu under den tid, då jag var med såsom tjänstgörande och underkirurg vid serafimerlasarettet, funnos perioder, då man der knappast kunde göra någon, äfven den minsta operation, utan att sårfeber och död inträffade. På barnbördshuset dogo tidtals snart sagdt hvar enda barnaföderska, och dessa inrättningar måste därför allt emellanåt stängas. Om en sårfeber nu uppstår, kan det nästan blifva fråga om, huru vida man icke kunde göra läkaren ansvarig därför; ty sårfeber bör icke få förekomma efter genomförd antiseptisk behandling. Dödsprocenten efter kirurgiska operationer har nedgått till en obetydlighet.

Jag har visat, huru vivisektionen eller försöken på djur redan räddat tusentals människor och hundra tusentals djur. I framtiden skola verkningarne sprida sig i allt vidare och vidare kretsar och sträcka sina välgörningar äfven till millioner människor, och för detta resultat har man offrat några djur för en gång, eller under en kort tid, och man fördömer detta. Man söker förneka eller utesluta omdömet om dessa resultat. Må den bära ansvaret, som detta gör. Det blir en tung börda.

Jag vill nämna ett af mensklighetens största plågoris, tuberkulos, som vanligast förekommer under formen af lungsot, en sjukdom, som borttrycker omkring $\frac{1}{6}$ af hela menskligheten, i större befolkningscentra ända till $\frac{1}{3}$. Vi hafva icke känt dess natur. Om I haden en aning om huru vi arbetat litet hvar för att lära känna lungsotens upphof! Men vi hafva icke haft den rätta metoden för att lära känna orsaken till sjukdomen. Nu är gåtan löst; den är en bakterie. Nu kunna vi odla äfven denne, studera hans egenskaper och för visso skola vi lära oss motarbeta hans härjningar. Hvad öppnar ej detta för utsigter för framtiden? Äfven med lunginflammationens bakterie är man på det klara, likaså med ett stort antal andra sjukdomar bland människor och djur, synnerligast bland de senare; men jag vill ej längre uppehålla eder härmed. Men ännu en gång upprepar jag min anhållan i barm-

*Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för vetenskapliga
ändamål.*

(Forts.)

Angående
särskild lag
i fråga om
plågsamma
försöks an-
ställande på
levande djur
i och för ve-
tenskapliga
ändamål.

(Forts.)

hertighetens namn, för människors och djurs skull, hämmen icke denna forskning! Mine herrar! Försök på djur äro absolut nödvändiga för läkarekonstens framsteg i alla riktningar. Med en lag, sådan som den nu föreslagna, är denna forskning död.

Det är högst anmärkningsvärdt, att agitationerna mot den experimentella metoden framträda just nu vid den tid, då genom denna metod slag på slag läkekonsten vunnit de största triumfer och bevisligen tusentals människor redan räddats och milliontals skola räddas från lidande och förtidig död. Anmärkningsvärdt är det jemväl, att i Frankrike denna agitation aldrig vunnit insteg. Skulle i andra länder lagar sådana, som den här begärda, blifva införda, då blefve Frankrike till sist den medicinska vetenskapens räddningsland. Frankrike jublar nu öfver Pasteurs upptäckter; departementen skicka äre-skänker till honom; regeringen och representationen votera åt denne man en summa af 25,000 francs som årligt anslag, hvilken summa oafkortadt öfvergår på hans enka och barn.

Helt nyligen frade la société nationale för åkerbrukets befrämjande i Paris en lysande bankett, deri Frankrikes representations män tillsammans med dess ministrar bragte sin hyllning åt Pasteur såsom en verklig välgörare för sitt land, och samtidigt inlemnas i den svenska Riksdagen en motion, som afser att förbjuda den forskningsmetod, genom hvilken han förvärfvat sig Frankrikes och hela verdens tacksamhet.

Jag är viss derom, att Andra Kammaren icke skall medgifva en sådan lag. Jag har full tillit till att I, mine herrar, icke skolen neka oss att i mån af våra krafter deltaga i det stora, fruktbringande arbete, som nu så ifrigt pågår i alla de land, der forskningen är fri, och som afser att lindra både människors och djurs lidanden. Jag har den fasta tillförsigt till eder, mine herrar af Andra Kammaren, att I icke behandlen oss, icke betrakten oss såsom brottslingar, då vi egna oss åt detta arbete, genom hvilket vi fylla vår pligt. Hvad vi begära är, att I ej för oss gören en undantagslagstiftning, utan inför den borgerliga lagen ställen oss lika med öfriga medborgare i det samhälle, för hvars väl äfven vi samvetsgrant offra vår tid och våra krafter. Inför religionens och moralens lagar skola vi nog veta att sjelfva uppbära ansvaret.

Öfverläggningen var slutad. Sedan Herr Talmannen gifvit propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 2.

Angående
upplåtelse
under eganderätt
till
Vexjö stad
af $\frac{1}{2}$ mantal
krono Vexjö
Domprostegården.

Härefter företogs till afgörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående upplåtelse under eganderätt till Vexjö stad af $\frac{1}{2}$ mantal krono Vexjö Domprostegården.

Kongl. Maj:t hade i afgifven proposition föreslagit, det Riksdagen måtte medgifva, att eganderätt till $\frac{1}{2}$ mantal krono Vexjö Domprostegården måtte åt Vexjö stad upplåtas mot förbindelse för staden ej allenast att till kyrkoherden i Vexjö pastorat årligen utgifva lösen efter tioårigt

medelmarkegångspris för fyrahundra kubikfot spannmål, hälften råg och hälften korn, utan ock att åt kyrkoherden anskaffa och underhålla lämplig bostad, äfvensom att framdeles, när sådant påfordrades, aflösa den årliga spannmålsafgiften med det belopp i penningar, som efter fem för hundra om året utgjorde kapitalvärdet af samma afgifter, enligt det vid aflösningen gällande medelmarkegångspris, men hemstälde Utskottet i förevarande utlåtande, att den sålunda föreslagna upplåtelsen icke för närvarande måtte af Riksdagen bifallas.

*Angående
upplåtelse
under egande-
rätt till
Vexjö stad
af $\frac{1}{2}$ mantal
krono Vexjö
Domprostegården.
(Forts.)*

Efter föredragning häraf anförde:

Herr Statsrådet Hammarskjöld: Det gör mig ondt, Herr Talman, att jag skall vara tvungen att på denna sena timme besvara Kammaren med ett yttrande i ett så prosaiskt ämne, som det nu föredragna och det omedelbart efter det Kammarens tankar varit förda till vetenskapens höjder. Jag kan dock icke hjälpa, att jag måste meddela Kammaren några upplysningar i frågan.

Vexjö Domprostegården är af ålder prestboställe för domprosten i Vexjö. Vid löneregleringen för domprosten blef denna prestgård upplåten under ständig besittningsrätt till Vexjö stad, mot skyldighet för staden att till domprosten årligen betala fyrahundra kubikfot spannmål samt att lemna honom antingen bostad eller en deremot svarande hyresersättning. Skälet till denna upplåtelse var, att Domprostegårdens läge var sådant, att Vexjö stad ansågs böra utvidgas just öfver den mark, som utgjorde Domprostegården. Det mål, man genom åtgärden velat vinna, har emellertid icke blifvit fullt uppnådt derföre, att de tomtinnehafvare, som öfvertagit jorden af Vexjö stad, icke kunnat få lagfart på sina tomter och, om de behöft upplåna penningar, icke kunnat lemna inteckningar i dem, då de icke haft eganderätt dertill. Derföre har naturligen den önskan uppstått, att Vexjö stad skulle erhålla eganderätt till den mark, hvartill staden redan har ständig besittningsrätt. Från Stats-Utskottets sida har nu den önskan framstälts, att Vexjö stad skulle, om den finge eganderätt till marken, betala mera än hvad staden ursprungligen erbjudit sig att betala. Myndigheterna hafva också ansett skäligt i så måtto skärpa de ursprungliga vilkoren, att Vexjö stad icke längre skulle hafva rätt att välja emellan att lemna bostad in natura åt domprosten eller hyresersättning, utan Vexjö stad skulle vara pliktig att bestå bostad. Dertill skulle staden, om så fordrades, vara pliktig att betala kapitalvärdet af de 400 kubikfot spannmål, som staden förbundit sig att till domprosten erlagga. Det har emellertid af detta års Stats-Utskott ansetts, att äfven dessa vilkor voro för lindriga, och att Vexjö stad borde betala mera. Häremot anföres ifrån Vexjö stads sida, att öfvertagandet af Domprostegården, redan på de nuvarande vilkoren, visat sig vara en mycket dålig affär. Vexjö stads utgifter för denna sak bestå, så som jag nämnde, af 400 kubikfot spannmål om året, äfvensom hushyra åt domprosten, för närvarande 800 kronor. Stadens inkomster af den ifrågavarande marken bestå af 340 kubikfot spannmål, deri inberäknad den spannmål, som dels Vexjö—Alfvesta jernvägsbolag, dels ock, om jag icke misstager mig, Vexjö hospital erlagga för den jord från Domprostegården, som till dem

Angående
upplåtelse
under egande-
rätt till
Vexjö stad
af $\frac{1}{2}$ mantal
krono Vexjö
Domprost-
gården.
(Forts.)

upplåtits. Vidare har staden utarrenderat den återstående marken för 210 kronor om året. Inkomsterna äro således 340 kubikfot spanmål och 210 kronor om året. Då nu utgifterna äro 400 kubikfot spanmål och 800 kronor om året, så uppstår för staden en årlig förlust af 60 kubikfot spanmål och 590 kronor. Nu kan man säga: kanske staden haft någon kapitalvinst på affären? Dermed förhåller sig så, att staden har för utläggning af gator med mera å Domprostegårdens mark fått utbetala 24,000 kronor kontant och derjemte kostnad för markens uppmätning, hvilken kostnad dock icke är för mig uppgifven. Stadens inkomst för försålda hus och tomter har utgjort 15,429 kronor. Således har staden betalt ut omkring 9,000 kronor i kapital mera, än staden fått in på affären. Nu kan man naturligtvis säga, att affären framdeles kommer att ställa sig bättre. Jag förmodar, att så äfven är stadens förhoppning, annars skulle det vara en särdeles ofördelaktig affär. Men härvid är att märka, att den årliga förlust, som staden under de förflutna 10 åren lidit, utgör ett kapital, som äfven bör ersättas, och enligt den uppgift, jag fått, anses det mycket tvifvelaktigt, om det någonsin blifver ersatt. Derom kan jag emellertid icke gifva någon bestämd försäkran, då förhållandena framdeles kunna förändras. — Om man nu också skulle lyckas tvinga Vexjö stad att betala mera än den hittills gjort och hvarpå den hittills förlorat, så är det att märka, att den person, som skulle få denna högre betalning, har själf icke gjort anspråk på att få högre ersättning. Vexjö domprostegården är nemligen *prestgård* åt domprosten. Inkomsterna af prestgård gå till boställsinnehafvaren. Här är således fråga om, att Vexjö skulle betala mera till sin domprost. Nu har domprosten icke gjort anspråk på att få mera än hvad staden redan betalar, och domkapitlet, som ju skall bevaka domprostერიets intressen, har icke heller ansett, att man skäligen kan begära mera af staden än den redan gifver. Nu är det tydligt, att de herrar och män, som önska, att staden skall betala mera, äro ofantligt nitiska om domprostens bästa. Vore han här, skulle han förmodligen tacka dem för deras välvilja emot honom, och jag, såsom chef för Ekklesiastikdepartementet, kunde tyckas böra här företråda honom och frambära hans vördsamma tack till de herrar, som vilja höja hans aflöning på Vexjö stads bekostnad. Men då hvarken han eller domkapitlet äro angelägna om en större inkomst, så har jag svårt att vilja tvinga församlingen att betala mera till sin domprost, än domprosten själf anser nödvändigt och skäligt. Så har regeringen icke brukat förfara med andra kommuner i likartade fall. Det är icke sällsynt, att kommuner på landet önska taga någon del af prestgården för utvidgning af sin kyrkogård, för plats till skolor eller till skollusträdgård. Dervid tillgår vanligen så, att antingen en landtmätare och gode män värdera marken, eller också att en uppgörelse sker emellan församlingen och vederbörande pastor. Om då myndigheterna anse uppgörelsen riktig och tillstyrka fastställelse af densamma, så plägar Kongl. Maj:t bifalla en sådan afsöndring, äfven om man möjligen skulle kunnat preja upp församlingens ersättning högre än hvad vederbörande öfverenskommit. Regeringen har dock icke ansett sig böra göra detta. De af Stats-Utskottet anförda skäl, om de af Riksdagen gillas, skulle kunna gifva anledning att antaga, att Riksdagen önskar ett annat tillvägagående. Nu har man ifrågasatt, att

regeringen skulle låta anställa en ytterligare undersökning i denna sak. Det tror jag mig icke kunna tillstyrka, derest icke en framställning derom inkommer från Vexjö stad. Staden har sagt ifrån, att den icke vill betala mera än den nu betalar och egendomen är värd. Jag anser mig derföre icke hafva skäl att å nyo ställa till ett stort arbete för myndigheterna utan den ringaste utsigt till framgång. Skall ett sådant arbete ske, så bör initiativet tagas från Vexjö stad, men förrän detta skett, finnes ingen anledning att åter upptaga ärendet.

Med hvad jag nu sagt tror jag mig hafva visat, att ganska goda skäl hafva funnits för aflåtande af den Kongl. propositionen.

Herr O. B. Olsson: Herr Talman! Mine herrar! Som Kammarrens ledamöter torde påminna sig, har denna fråga blifvit behandlad redan vid 1882 års riksdag, och jag ber att få återföra i herrarnes minne hvad Kammarren då beslöt och önskade. Det var, att den ifrågavarande egendomen skulle betinga ett högre pris, att en inköpssumma skulle bestämmas, att staden skulle åt kyrkoherden anskaffa lämplig bostad, att Riksdagen saknade all ledning för bestämmande af försäljningsvärdet, samt att kyrkomötet skulle lemna sitt bifall. Endast det sista villkoret har uppfyllts; alla de andra stå ännu kvar. Vexjö stad har icke sagt sig vilja gifva ett öre mer än hvad staden redan nu betalar för dispositionsrätten, oaktadt det är betydlig skilnad mellan sådan rätt och eganderätt, och jag vill också erinra om, att det egentliga skälet, hvarföre staden vill hafva icke blott dispositionsrätt utan full eganderätt, är, att Vexjö stads fullmäktige icke kunna få sina tomter så väl betalda, till följd deraf att köparne icke kunna erhålla lagfart på desamma. Då man således finner, att Vexjö stad vill utan någon nämnvärd ersättning tillbyta sig eganderätt i stället för nyttjanderätt, kan man svårigen undanhålla den tanken, att stadens anspråk härutinnan äro obilliga.

Vexjö stad har genom ett Kongl. bref af den 1 Mars 1872 varit nog lycklig att emot en ringa årlig afgäld få nyttjanderätten för all framtid till domprostegården på sig öfverlåten. Huru vida Kongl. Maj:t varit berättigad att utan Riksdagens hörande och medgifvande meddela berörda öfverlåtelse, lemna jag derhän och vill icke vidare beröra den saken. Ett faktum är emellertid, att Vexjö stad genom denna öfverlåtelse beredts väsentligt stora fördelar, ehuru den besynnerligt nog icke vill erkänna detta, utan tvärt om fordrar, att till den förut nämnda förmånen skulle läggas denna, att staden skulle erhålla eganderätt i stället för endast nyttjanderätt.

Denna ifrågavarande domprostegård har en jordareal af något öfver 81 tunnland, hvaraf staden öfverlåtit till Vexjö—Alfvesta-banan 6 å 7 tunnland emot en årlig afgäld af 200 kubikfot spannmål, hälften råg och hälften korn, som betalas efter medelmarkegångspris. Dessutom har staden af ifrågavarande egendom till lasarettet för Kronobergs län afstått cirka 5 tunnland emot en årlig afgäld af 100 kubikfot spannmål, hälften råg och hälften korn, som skall lösas efter tio-årigt medelmarkegångspris. Alltså har Vexjö stad för redan afstådda 11 å 12 tunnland jord af denna egendom erhållit i årlig afgäld 300 kubikfot spannmål, hvaraf måste följa, att återstående 69 tunnland af egendomens hela areal icke kosta staden i årlig afgäld mera än 100 kubikfot

*Angående
upplåtelse
underegande-
rätt till
Vexjö stad
af ^{1, 2} mantal
krono Vexjö
Domprostegården.
(Forts.)*

Angående
upplåtelse
under egande-
rätt till
Vexjö stad
af $\frac{1}{2}$ mantal
krono Vexjö
Domprost-
gården.
(Forts.)

spanmål, hvilket måste vara en försvinnande ringa afgäld för en så stor jordrymd i stadens omedelbara närhet, och derom är jag för min del desto mera öfvertygad, som jag från en mycket sakkunnig och aktningvärd person i närheten af Vexjö erhållit den underrättelsen, att jord, som i och för Vexjö stads reglering och utvidgning måste inköpas till gator och torg i den nya stadsdelen, äfvensom hvad som försålts till tomter af den ifrågavarande egendomen betalats från 25 öre till 1 krona per qvadratalnen. Beräknar man medelpriset af det anförda, skulle ett tunnland ega ett värde af 7,000 kronor. Ehuru jag villigt vill medgifva, att de förut af mig berörda 69 tunnlanden, som ännu återstå till stadens förfogande, icke kunna hvar för sig vara värda 7,000 kronor, är det likvist min bestämda öfvertygelse, att egendomen har ett vida större värde, än hvad Vexjö stadsfullmäktige och de i saken hörda myndigheterna vilja tillerkänna densamma. Alltså måste jag, under nuvarande förhållanden och intill dess Vexjö stadsfullmäktige finna för godt att skilja emellan egande- och nyttjanderätt eller med andra ord erbjuda ett för egendomen lämpligt pris, motsätta mig den begärda öfverlåtelsen. Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet har uttalat den mening, att, derest Riksdagen bestämmer ett högre pris för egendomen, detta endast skulle blifva en fördel för domprosten i Vexjö, och i sådant fall måste Herr Statsrådet å domprostens vägnar tacka Riksdagen för en sådan frikostighet. Jag anser för min del denna tacksamhet vara förhastad, emedan jag icke kan föreställa mig, att domprosten kan få hvarken mer eller mindre än hvad Kongl. Maj:t till följd af skedd lönerreglering bestämt, helst då härtill kommer, att särskild öfverenskommelse emellan församlingen och domprosten är träffad rörande denna egendom, hvarigenom den senare förklarar sig nöjd att i stället för annan inkomst af egendomen årligen erhålla 400 kubikfot spanmål, hälften råg och hälften korn. Min bestämda öfvertygelse är således, att den högre köpesumma, som Vexjö stad bör erlægga för den ofta berörda egendomen, måste tillkomma prestlönerregleringsfonden och icke domprosten i Vexjö.

Jag kunde hafva mycket mera att säga i denna sak, men då nu klockan är så mycket på aftonen, så vill jag sluta med att yrka bifall till Utskottets förslag, hvilket jag gör med så mycket större skäl, som 23 af Stats-Utskottets ledamöter varit eniga om detsamma.

Herr Abr. Rundbäck: I likhet med den förste talaren beklagar jag, att jag efter en så lång och tålmodspröfvande samt intressant debatt, som vi förut hört i afton, ansett mig böra begära ordet i denna fråga, som naturligtvis är af stort intresse för det samhälle, jag tillhör, men för Kammaren måste vara bra likgiltig.

Med afseende på hvad den siste talaren anført, ber jag få nämna, att jag för min del aldrig varit för denna öfverlåtelse till Vexjö stad af domprostgården, emedan jag ansett, att den skulle blifva en förlust för staden, och jag måste med beklagande tillkännagifva, att denna min åsigt numera delas af hela samhället. Det förhåller sig så med de stora inkomsterna, som man förmodade, att Vexjö skulle hafva eller komma att få af domprostgården, att de nu och sannolikt allt framgent komma att understiga utgifterna, såsom jag nu i korthet vill visa.

Utgifterna bestå af: 800 kronor i hushyra, hvilken redan nu är ifrågasatt att höjas till 1,000 kronor, samt värdet af 400 kubikfot spannmål, hvilket utgör, efter 2,60 kronor per kubikfot enligt medelmarkegångspriset för de sista tio åren, en summa af 1,040 kronor. Dertill kommer vidare räntan på det kapital, 24,000 kronor, som staden nedlagt på utläggande af gator m. m., hvilket efter 5 för hundralet gör 1,200 kronor. Dessa utgifter utgöra således årligen minst 3,040 kronor, men komma att uppgå till 3,240 kronor, så fort hushyran till domprosten stiger till 1,000 kronor. Till samma utgifter komma vidare åtskilliga mindre poster att läggas, såsom för ökad polis, lyshållning m. m. i och för denna tillagda stadsdel, ehuru dessa, i stadens allmänna budget ingående poster icke kunna så noga till beloppet bestämmas.

Inkomsterna åter utgöras af:

1:o lösen för jord, som upplåtits dels till Vexjö—Alfvesta jernväg och dels till länets lasarett och kurhus, 300 kubikfot à 2,60, eller 780 kronor;

2:o arrende för all den jord, som icke blifvit till tomter eller stadens behof upptagen, hvilket arrende utgör 210 kronor, ett belopp, hvadens storlek bäst torde visa, hvilken tilltro man kan sätta till den föregående talarens privata uppgifter om jordens stora värde, helst arrendet omfattar en tid af 20 år. Dertill kommer vidare

3:o räntan dels å 8,000 kronor för de försålda husen å Domprostegården och dels å köpeskillingen 7,429 kronor för 4 försålda tomter, hvilken räntas belopp utgör 771 kronor; samt slutligen

4:o lösen för 40 kubikfot spannmål i årlig afgäld för bemälda 4 tomter, eller 104 kronor. Summan af dessa inkomster, eller 1,865 kronor, understiger sålunda de ofvan specificerade utgifterna med minst 1,200 kronor. Nu säger man, att man kan förbättra ställningen genom försäljning af tomter. Ett sådant påstående, ehuru skenbart sant, ber jag emellertid få bemöta med några erinringar. Förhållandet är nemligen, hvilket visserligen icke kan vara för Kammaren bekant, men för hvars rättighet jag vädjar till alla mina länskamrater, att Domprostegården ligger på andra sidan om jernvägen, afsides från all trafik och rörelse, att ingen farväg från landet leder till staden från detta håll, hvarföre der icke finnes någon direkt tillförsel, hvarföre man måste gå långa vägar för att få sina behof tillfredsställda. Följden häraf är den, att ingen, som kan bo på något bättre ställe, köper någon tomt derstädes. Så är förhållandet med största delen af Domprostegårdens 81 tunnland. Jag skyndar likväl att tillägga, att 20—30 tunnland deremot äro mera lämpliga att bebygga, nemligen den del af gårdet, som vackert sluttar ner emot Vexjö-sjön. 11½ tunnland af denna areal och icke 5 à 6 tunnland, såsom den föregående talaren sagt, äro emellertid af Kongl. Maj:t upplåtna till Vexjö—Alfvesta jernvägsbolag, och denna jord är den närmast staden belägna samt den bästa delen af gårdet. 5¹/₇ tunnland äro använda för länslasarettet och kurhuset, och dessutom har staden nu upplåtit närmare 5 tunnland såsom tomt till ett nytt läroverkshus samt beslutat att till planering af denna mark använda omkring 20,000 kronor. På detta sätt är hela den värderikaste delen, som skulle kunna afyttras till tomter, upplåten för väl-

*Angående
upplåtelse
under egande-
rätt till
Vexjö stad
af ½ mantal
krono Vexjö
Domprostegården.
(Forts.)*

*Angående
upplåtelse
under egendö-
rätt till
Vexjö stad
af $\frac{1}{2}$ mantal
krono Vexjö
Domprostegården.
(Forts.)*

görande eller allmänna ändamål för mycket ringa ersättning. Den öfriga delen af Domprostegården består af bergknallar, som icke kunna bebyggas, samt af en hage. Af denna del hafva under de senaste tio åren blifvit försålda endast fyra tomter, och detta endast till obemedladt folk, som icke haft råd att köpa bättre och dyrare tomter. Staden har för dessa tomter fått allenast 7,429 kronor; och deraf torde tydligt framgå, att öfverlåtelsen af Domprostegården icke är för Vexjö stad någon affär, som är värd att rosa. Ördförandens för Vexjö stadsfullmäktige promemoria öfver Domprostegårdens debet och kredit, hvilken jag här håller i min hand, slutar ock med följande ord: »Af hvad sålunda blifvit anfördt synes, att öfvertagandet af Domprostegården, långt ifrån att bereda staden en ekonomisk vinst, tvärt om förorsakat staden högst betydliga utgifter, hvilka kanske aldrig blifva staden till fullo ersatta». Jag vill nu äfven tillägga, att utom de svårigheter, som finnas att få tomterna på denna trakt, med dess belägenhet långt ifrån stadens rörelse, sålda, så finnes det ett ytterligare hinder deri, att köparen icke kan få lagfart på tomten, hvilket för de obemädlade personer, som köpa just der och som framför andra behöfva taga inteckning i sina egendomar, är ganska beklagligt. Och nog ser det ut, som om det just ur synpunkten af ifrågavaranda tomtegräns intresse vore mycket skäl för Riksdagen att bifalla Kongl. Maj:ts proposition. Men saken bör ock ses ur en annan synpunkt. Villkoren hafva nu blifvit skärpta derhän, att staden skall in natura bekosta boställshus; och då ett sådant icke kan förläggas till denna aflägsna krok af staden, der Domprostegården ligger, utan måste ligga mera centralt i staden, så kan en erforderlig byggnad der icke uppföras till mindre belopp, än att detta tillsammans med tomtens värde uppgår till minst 30,000 kronor. Derigenom ökas den årliga afgäld, som nu utgår med 800 kronor såsom hyresersättning till domprosten, till minst 1,500 kronor. Vidare är ju egendomens värde upptaget till öfver 21,000 kronor, som staden är skyldig att vid anfordran lösa. Dessutom har all denna ifrågarande jord blifvit inlagd under stadsplanen, och staden har således skyldighet att i samma mån, som den säljer tomter, utlägga gator, esplanader med mera; och kostnaden för detta skall utan tvifvel uppgå till belopp, vida öfverstigande de inkomster, berörda område lemnar staden. Det är därför, som jag kan på min heder förklara, att, om öfverlåtelsen kunde gå tillbaka äfven med rätt stora kostnader för staden, så skulle staden numera med uppräckta händer gå in derpå.

Jag anhåller, med anledning af hvad jag nu upplyst, om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Nils Petersson: Jag kan icke underlåta att med några ord svara den siste ärade talaren och derjemte besvara några från statsrådsbanken gjorda anmärkningar. Större betydelse än sjelfva saken har det sätt, hvarpå denna fråga blifvit behandlad. Frågan har från första början kommit på sned derigenom, att dispositionsrätten till Domprostegården upplåtits till Vexjö stad utan Riksdagens hörande. Derom vill jag dock icke nu vidare yttra mig, den frågan är nu ej föremål för handläggning; men det förargar mig, att man fortfarande söker draga både Riksdagen och regeringen vid näsan i denna sak. Sålunda står

man här och talar heft fräckt om, att upplåtelsen icke skulle vara till fördel för Vexjö stad, hvilket ju är orimligt. Och huru kan man säga, att domprostegården skall betala stadens belysning, gatuplanering och polis med mera? Det synes mig vara så stora orimligheter, att man kan skämmas att höra derpå. Skall icke staden själf bekosta allt det der utan att hafva domprostegården att draga vaxel på! Det är för öfrigt samma personer, som förut vid Riksdagen spelat en viss rol i Vexjö—Alfvesta jernvägsfrågan, som nu uppträdt till försvar för denna fråga. Det har äfven sagts, att staden nu erbjuder bättre vilkor än förut. Detta är icke sant; de vilkor, som nu erbjudas staten, äro sämre än de förra. Det är tydligen fråga om något fuffens i denna sak, och derfor yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

*Angående
upplåtelse
under egande-
rätt till
Vexjö stad
af ½ mantal
krono Vexjö
Domproste-
gården.
(Forts.)*

Herr C. I. Bengtsson: På grund af de skäl, som blifvit anförda af Herr Abraham Rundbäck, anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr J. Pettersson i Alfvesta: Jag har ansett mig vara skyldig, att yttra mig i denna fråga, då jag bor så nära invid Vexjö och således något känner till förhållandena der. Herr Abraham Rundbäck har yttrat sig öfver domprostegårdens läge och areal. Hvad han yttrade angående läget, är öfverensstämmande med verkliga förhållandet. Angående arealen deremot har jag mig icke något bekant. Jag för min del anser, att hvarken staten eller domprosten lider någon förlust derigenom, att Vexjö stad i enlighet med Kongl. Maj:ts proposition får den ifrågavarande fördelen.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr A. Rundbäck: Jag hade icke ämnat å nyo begära ordet i denna fråga, men då den föregående talaren på ett högst oparlamentariskt sätt utfarit mot mig med invektiv, för det jag försvarat en sak, som för mig personligen är utan större intresse, men som jag anser vara rättvis, har jag måst å nyo taga till ordet i denna sak.

De kostnader, som jag nämnde, att Vexjö stad fått vidkännas, hafva just utgifvits i och för domprostegårdsgärdet, för de 4 der belägna tomter, som försålts, och för en mängd anstalter, som der inrättats. Staden har lagt ut en ny stor strandgata, äfvensom en annan gata, som till en stor del är utsprängd i berg. Dessa utgifter måste staden vidkännas just till följd af, att domprostegården blifvit förlagd till stadens plan och under dess domvärjo.

Jag nämnde i sammanhang härmed några ord om stadens kostnader för polisbevakning och lyshållning. Det är väl alldeles klart, att, sedan ifrågavarande tomter och gator utlagts å domprostegårdens mark, staden måste öka sin polisstyrka, för att kunna på ett tillbörligt sätt utöfva tillsyn öfver denna del af staden, som förut tillhört landsbygden. Af samma anledning ökades naturligtvis stadens utgifter för lyshållning.

Jag tror, att dessa upplysningar äro tillräckliga för att ådagalägga, att jag icke farit med osanningar eller inblandat i saken sådant som icke hör dit.

Angående
upplåtelse
under egande-
rätt till
Vexjö stad
af $\frac{1}{2}$ mantal
hono Vexjö
Domprostegården.
(Forts.)

Herr O. B. Olsson: Af de handlingar i detta ärende, som kommit Stats-Utskottet och Riksdagen till handa, finner man, att stadsfullmäktige i Vexjö verkligen visat ogenhet. Vid 1882 års riksdag uttalade Riksdagen i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts proposition den mening, att staden skulle åt kyrkoherden anskaffa och underhålla lämplig bostad. Men i saken hörda hafva stadsfullmäktige ansett det vara lämpligast och nyttigast icke blott för staden, utan äfven för kyrkoherden, att den staden åliggande skyldigheten att förse kyrkoherden med bostad utgjordes i form af hyresersättning, samt slutligen förklarat sig icke vilja ingå på att anskaffa och underhålla bostad åt kyrkoherden. Är det nu, såsom stadsfullmäktige anfört, och här blifvit sagdt, en förlust för staden att erhålla eganderätten till domprostegården, så vet jag icke, hvarföre staden skulle äflas så mycket för att få denna rätt och derom hos Kongl. Maj:t framställa begäran. I så fall tycker jag, att staden borde låta saken vara sådan den nu är. Men staden vill nog hafva eganderätten till gården, blott staden erhåller den för samma ringa kostnad som dispositionsrätten upplåts. Det är dock en väsentlig skilnad mellan eganderätt och allenast nyttjanderätt till ifrågakvarande jord.

Herr A. Rundbäck yttrade, att staden nödgats utlägga en strandgata och därför fått vidkännas stora kostnader. Jag får dervid erinra att, då från domprostegårdens mark afsöndrats byggnadstomter, jorden fått ett betydligt högre värde än förut, och det är klart, att detta betingat strandgatans anläggande. Jag kan väl medgifva, att Vexjö stad kan åsamkas kostnader vid regleringen af den fastställda stadsplanen, men icke tror jag, att staden lider någon förlust. För öfrigt kan jag icke finna annat, än att, då man ser ett samhälle, som envisas att vilja förskaffa sig af staten en egendom nästan för ingenting, en hvar representant inom riksdagen bör sätta sig deremot. För min del gör jag det, och därför yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Häruti instämde Herr *J. E. Johansson*.

Vidare yttrade:

Herr P. Pehrsson i Törneryd: Då frågan vid 1882 års riksdag förevar, ansåg Riksdagen, att en utredning borde ega rum om Domprostegårdens verkliga värde. Det åsatta värde, som ligger till grund för afgälden, är nemligen bestämdt i förhållande till egendomens afkastning såsom jordbruksfastighet, men värdet måste naturligtvis blifva högre, om man tager hänsyn till, att större eller mindre del af jorden kan användas till tomtplatser, gatuaneläggningar eller utvidgning i öfrigt af staden. I sin till Kongl. Maj:t aflåtna skrifvelse år 1882 antydde Riksdagen att, då Riksdagen saknade all ledning för bedömande af egendomens försäljningsvärde, en utredning i detta afseende borde åvägabringas. Nu har frågan emellertid återkommit till denna Riksdag i samma skick som förut. Någon utredning föreligger icke; Vexjö stad har ej härutinnan velat efterkomma Riksdagens uttalade önskan. Detta synes mig vara högst egendomligt, i synnerhet som man lägger så stor vikt vid, att Vexjö stad får eganderätt till domprostegården så

fort som möjligt, på det att rättsförhållandena på ett tillfredsställande sätt må kunna ordnas emellan å ena sidan staden och å andra sidan dem, som af staden med full eganderätt inköpt tomtplatser å den Vexjö domprostegård tillhörande mark. Mig förefaller det, som om denna egendom skulle hafva ett helt annat värde än det, som framgår af Riksdagen tillhandakomna handlingar. Ett stöd för denna åsigt har jag trott mig finna deri, att, då domkapitlet i Vexjö afgaf utlåtande i ärendet, en reservant väl ansåg det vara högst önskvärdt, att få de omförmälda rättsförhållandena så fort som möjligt ordnade, men tillika yttrade, att bostället måste hafva ett helt annat värde, då fråga blef om att förvärfva eganderätten till detsamma, än hvad det haft hittills, hvarunder innehafvaren blott egt dispositionsrätt.

På grund af hvad jag sålunda anfört, tror jag det vara skäl att bifalla Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Hammarskjöld: I den skrifvelse, som 1882 inkom till Kongl. Maj:t från Riksdagen, begärdes en utredning angående domprostegårdens värde. Kongl. Maj:t anbefalde rätt myndighet, nemligen Kammarkollegium, att låta verkställa en sådan utredning. Kammarkollegium har nu förklarar, att efter dess uppfattning någon ytterligare värdering icke numera skäligen kan ske. Utredningen skulle naturligtvis afse hvad värde domprostegården egde den tid, då den öfvertogs af Vexjö stad; detta värde har emellertid redan bestämts af en för löneroglering åt presterskapet i Vexjö stads- och landsförsamlingar på sin tid tillsatt nämnd. Nu säger en talare, att domprostegården numera har ett annat värde. Det är allt för sannolikt, att så är förhållandet; men huru har den fått detta? Jo, genom de kostnader, som Vexjö stad nedlagt på gårdens område, bestående i gatuanläggningar med mera. Det torde vara för hvar och en väl bekant, att tomtvärdet väsentligen beror på, om gator finnas. Genom anläggning af gator får den angränsande marken ett högre värde. Detta högre värde på domprostegården har här uppstått förmedelst af Vexjö stad å egendomen nedlagda kostnader. Men, att uppskatta hvad dessa marker nu äro värda, sedan staden nedlagt kostnader på dem, och derefter fordra, att staden skall betala det högre värde, tomterna, just genom de af staden på dem nedlagda kostnader, erhållit, detta har Kammarkollegium icke ansett rättvist och billigt, och jag måste för min del säga, att jag instämmer deri.

Vidare har sagts, att den afgäld eller den löseskilling, Vexjö stad skulle erlägga, sannolikt skulle ingå till lönerogleringsfonden. Jag ber få fästa uppmärksamheten derpå, att — hvad som också bör vara för Kammaren bekant — all den afgäld, som uppstår vid afsöndring från eller expropriation af jord från prestgårdar, skall användas till inköp af annan mark eller ock genom vederbörande kyrkoråd utlånas och räntan uppbäras af vederbörande boställshafvare. Nu är Vexjö Domprostegården ett prestboställe alldeles lika med andra prestgårdar, hvar dan den högre inkomst, som därför kan erhållas, ovilkorligen skall tillfalla domprosten.

Herr Friherre Leijonhufvud: Jag har begärdt ordet, derföre att jag händelsevis känner till denna boställslägenhet, jag har som barn

*Angående
upplåtelse
under egande-
rätt till
Vexjö stad
af $\frac{1}{2}$ mantal
krono Vexjö
Domprostegården.
(Forts.)*

Angående
upplåtelse
under egande-
rätt till
Vexjö stad
af $\frac{1}{2}$ mantal
krono Vexjö
Domprost-
gården.
(Forts.)

varit i Vexjö och sprungit omkring på detta gärde, som sannerligen är mycket magert. Nu har emellertid en bred väg blifvit dragen framder, och jernvägsstation på dess område anlagd, allt med stora kostnader. Jag vet nu icke, på hvad grund man skall värdera detta hemman; men icke heller kan jag förstå, att tomtorna i denna del af Vexjö nu skulle vara af så stort värde, att staden skulle hafva någon synnerlig fördel deraf. Som bekant äro städerna deremot ganska ofta tvungna att för gaturegleringar och andra dylika ändamål göra utgifter, som de icke få igen, men som i anseende till behovet af utvidgadt utrymme äro nödvändiga. Så har ock Vexjö måst förfara. Men jag tror, att denna stad lika litet som andra genom dylika affärer sett sina tillgångar förökade. Icke är det då skäl att tvinga staden betala mer, än den redan nu erlägger i årlig afgäld för sin besittningsrätt till marken, vare sig att staden efter vinnande af eganderätt betalar en årlig ränta eller erlägger löseskilling på en gång, beräknad efter fem procent kapitalisering af afgälden. Jorden får genom denna transaktion alldeles icke högre värde, än det den hade förut. Jag tycker, att, då, enligt hvad vi här hört, båda parterna — staden å ena sidan och domkapitlet såsom bevakande prestens rätt å den andra — äro ense, kronan också skulle kunna finna sig belåten med en löseskilling af tjugudubbla årliga afgälden.

Det råder en viss motvilja mot saken därför, att när upplåtelsen första gången beviljades, sådant skedde utan Riksdagens hörande; men detta föreföll för tio år sedan, hvarföre vi icke skola låta detta förhållande inverka på saken nu, nej icke det bittersta.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr O. B. Olsson: Jag tror, att Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet skall medgifva, att det måste vara en väsentlig skilnad mellan nyttjanderätt och eganderätt; och här är ju icke fråga om annat, än att staden skall betala något mer för eganderätten än den betalt för nyttjanderätten. Går Herr Statsrådet och öfrige herrarne in på detta, så tror jag saken blir mycket enkel och klar. Hvad det beträffar, att det skulle vara till Vexjö stad öfverlåtelsen skulle ske, så kan derom tvist i framtiden möjligen uppkomma, ty domprostgården har egentligen tillhört annexförsamlingen, och denna församling är ganska betydlig, i det den 1880 räknade 2,138 personer och består af 35 mantal; och det är ju möjligt, att någon gång i framtiden denna församling behöfver blifva pastorat i och för sig sjelf och icke längre förblifva annex till stadsförsamlingen, såsom nu är förhållandet. Jag har velat fästa uppmärksamheten härpå, ty det är troligt, att, när så sker, pastoratet kommer att delas så, att landsförsamlingen blifver ett pastorat för sig och stadsförsamlingen ett annat för sig, och då kan landsförsamlingen behöfva den ifrågavarande egendomen till prestgård. Jag vidblifver alltså mitt förut gjorda yrkande.

Herr Hammarberg: Denna fråga är för mig alldeles främmande. Jag har aldrig varit på platsen och känner icke något annat om saken än hvad jag nu under diskussionen fått höra. Den siste ärade talaren nämnde, att det är en stor skilnad mellan besittningsrätt och egande-

rätt. Deri vill jag gifva honom fullkomligt rätt; men jag kan icke finna något skäl, hvarför man skulle missunna staden att få eganderätt till ifrågavarande gård, då den dertill redan har en besittningsrätt, som ingen kan fräntaga den, och således neka staden en fördel, som den faktiskt redan har utan att kunna tillgodogöra sig den. Att vilja neka staden att komma i åtnjutande af en fördel, som icke medför något ondt för andra, skulle blott utvisa skadebegär, och detta är för mig så upprörande, att jag för min del blott på den grunden yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Angående
upplåtelse
under egande-
rätt till
Veriö stad
af $\frac{1}{2}$ mantal
hrono Veriö
Domprost-
gården.
(Forts.)*

Herr Abr. Rundbäck: Blott för att visa hvad värde dessa extra upplysningar ega, hvilka talaren på skånebänken påstod sig kunna gifva, vill jag meddela, att landsförsamlingen *icke* är någon annexförsamling utan att stad och land ega gemensam prest och gemensam kyrka och utgöra ett helt alltsammans. Så förhåller det sig med den saken.

Vidare förhåller det sig så med värdeförhöjningen för eganderätten, att i stället för den lägre hushyran skall hädanefter bestås boställe in natura, som fördubblar stadens utgift för domprostlokalerna.

Och vidare ber jag få lemna den upplysningen, att Första Kammaren lemnat sitt bifall till Kongl. Maj:ts förslag, och endast detta anser jag innebära tillräckligt skäl att få denna lilla fråga från dagordningen, så att man må slippa gråla om densamma längre.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Herr Talmannen framställde propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på afslag å densamma och bifall i stället till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade Herr Talmannen sig anse denna senare proposition hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som med afslag å hvad Stats-Utskottet hemställt i Utlåtandet N:o 42, vill bifalla Kongl. Maj:ts förevarande proposition röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren bifallit Stats-Utskottets ifrågavarande hemställan.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, utföll med 53 ja och 86 nej; och hade alltså Utskottets hemställan af Kammaren bifallits.

§ 3.

Vidare föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Hammar i Vermlands län.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Stats-Utskottets Utlåtanden och Memorial:

N:o 12 b, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag för år 1885 till Kommerskollegium;

N:o 13 c, med anledning af Kongl. Maj:ts förslag angående ändrade bestämmelser rörande rabatt vid köp af större partier frimärken;

N:o 51, med förslag till voteringspropositioner samt med sammankningsförslag i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående väckta motioner rörande dels afskrifning eller aflösning af grundskatterna, dels afskrifning af eller lättnader i rustnings- och roteringsbesvären;

N:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag till uppförande af ett kronohäkte i Norrbottens län;

N:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag för tillbyggnad af kronohäktet å Långholmen, och

N:o 54, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående inköp och ombyggnad af Sundsvall—Torpshammars jernväg;

Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 5, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 3, angående villkoren för försäljning af bränvin, och

Samma Utskotts Betänkande N:o 6, angående stämpelafgiften;

Banko-Utskottets Memorial N:o 12, i anledning af gjord ansökning att å ett i Riksbanken deponerad penningbelopp, hvilket ej i behörig tid uttagits, bekomma ränta från förfallodagen intill dess medlen lyftades;

Lag-Utskottets Utlåtanden och Memorial:

N:o 57, i anledning af väckt motion om upphäfvande af nu befintliga familjefideikomiss i fast egendom;

N:o 58, i anledning af väckt motion angående ändring i gällande stadganden rörande förlust af medborgerligt förtroende;

N:o 59, i anledning af återremiss från Första Kamraren af Utskottets Utlåtande (N:o 43) öfver väckt motion med förslag till lag om afveckling medelst administration af gäldbunden köpmans bo; samt

Andra Kamrarnes Tredje Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 23, i fråga om föreslagen skrifvelse till Kongl. Maj:t angående förändrade stadganden rörande utarrendering af Lunds domkyrkas hemman.

Dessa ärenden skulle uppföras främst på föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 5.

Godkändes Lag-Utskottets nedannämnda förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nemligen:

N:o 30, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förnyad grufvestadga;

N:o 31, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående upphäfvande af 20 kap. 2 § och ändring i 21 kap. 2 § kyrkolagen;

N:o 32, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående skydd för undervattenstelegrafkablar;

N:o 33, om antagande af en lag angående ogift qvinnas rätt att vid viss ålder vara myndig, samt

N:o 34, om antagande af en lag angående skyldighet att delta i kostnaden för byggnad och underhåll af prestgård.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 12 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.
